

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
МӘДЕНИЕТ ЖӘНЕ СПОРТ МИНИСТРЛІГІ
ТІЛДЕРДІ ДАМУ ЖӘНЕ ҚОҒАМДЫҚ-САЯСИ ЖҰМЫС КОМИТЕТІ
Ш.ШАЯХМЕТОВ АТЫНДАҒЫ ТІЛДЕРДІ ДАМУДЫҢ
РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҮЙЛЕСТІРУ - ӘДІСТЕМЕЛІК ОРТАЛЫҒЫ**

**ПАВЛОДАР ОБЛЫСЫНЫҢ
ТАРИХИ ЖӘНЕ ҚАЗІРГІ АТАУЛАРЫ**

Астана, 2017

ӘОЖ 811.512.122

ҚБЖ 81. 2Қаз-3

ІІ 97

Қазақстан Республикасы Мәдениет және спорт министрлігі
Тілдерді дамыту және қоғамдық-саяси жұмыс комитетінің
тапсырмасы бойынша шығарылды

Редакциялық алқа:

Ғ.С. Мелдешов – Мәдениет және спорт министрлігі Тілдерді дамыту және қоғамдық-саяси жұмыс комитеті төрағасының орынбасары

Г.М. Құбашева – Нормативтік-лингвистикалық жұмыстар басқармасының басшысы

Е.Е.Тілешов – Ш.Шаяхметов атындағы тілдерді дамытудың республикалық үйлестіру-әдістемелік орталығының директоры, филология ғылымдарының кандидаты.

«Павлодар облысының тарихи және қазіргі атаулары» / «Қазақстанның болашағы – қазақ тілінде» республикалық семинарының қатысушыларына арналған материалдар // Құрастырушылар: С.А.Итеғұлова, Д.Н.Жарылғасын. - Астана, 2017 жыл –128 бет.

Бұл жинаққа Павлодар облысындағы ономастикалық ахуалға талдау жасалған. Ономастикалық атаулар беруді жетілдіру мақсатында дайындалған әдістемелік ұсынымдар сала мамандарына арналады.

ISBN 978-9965-23-423-1

АЛҒЫСӨЗ

Қазақстан Республикасында Тілдерді қолдану мен дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасында белгіленген мақсаттар мен міндеттердің бірі кезең-кезеңімен қоғам өмірінің негізгі салаларында тіл мәдениетінің нормативтік-құқықтық базасын жетілдіру арқылы географиялық объектілердің атауларын мемлекеттік тілде жазу, оны орыс және басқа да тілдерде транслитерациялаудың ережелерін әзірлеу, көрнекі ақпараттар мен жарнама мәтіндерін рәсімдеуді біріздендіру мен үйлестіру және бақылау болып табылады. Осы мақсат-міндеттерге қол жеткізу үшін 2013 жылдың 21 қаңтарында «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне орфоэпиялық мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» заң қабылданды.

Осы заң мен одан туындайтын нормативтік құқықтық актілер негізінде орфоэпия саласындағы жұмысты жүйелеуді және үйлестіруді одан әрі дамыту мәселесін шешудің жолдары үнемі жетілдірілуде.

Қазақстанның тәуелсіз мемлекет ретінде дамуы, ұлттық және елдік құндылықтарды қалыптастыру орфоэпия саласымен тікелей байланысты екендігі белгілі. Бұл бағытта ширек ғасырдай уақыт мақсатты жұмыстар атқарылғаны да мәлім, дегенмен әлі де атқарылар шаруалар жетерлік.

Орфоэпиялық жұмыстарды жүйелендіру үшін бірнеше ортақ тұжырымдарды қалыптастырғанымыз жөн. Мұндай тұжырымдар орфоэпиялық жұмыстарды жүргізудегі объективтілікке, ашықтыққа, сарабдалдыққа қол жеткізіп, тарихи әділеттілікті қалпына келтіруге, тәуелсіздік құндылықтарын насихаттауға үлкен көмегін тигізеді.

Біріншіден, еліміздегі жер-су аттарына өзінің тарихи атауларын беру мәселесі жүйелі және үнемі жүргізілуі тиіс. Бұл ретте көптеген қалаларға, аудандарға, елді мекендерге тарихи атаулары қайтарылды. Дегенмен, еліміздің бірқатар облыстарында кешегі отаршылдық, кеңестік саясаттан қалған атаулар әлі де жүздеп саналады.

Біз зерделеу нысаны ретінде алып отырған **Павлодар облысында** Ленин – 57 (оның ішінде 55 көше, 2 ауыл атауы), Совет – 15 (оның ішінде 15 көше), Октябрь – 24 рет (оның ішінде 17 көше, 2 ауыл, 5 ауылдық округ) кездеседі. Біз бұл арада тек кеңестік атаулар жөнінде ғана айтып тұрмыз. Ал патшалық заманнан, одан бері де әртүрлі саяси науқандар кезеңдерінен қалған Алексеевка, Николаевка, Антоновка, Коммунистическая, Пролетарская, Пятилетка, Семилетка, 25 лет Октября, 40 лет Октября, 50 лет Октября, 60 лет Октября, 21 партсъезда, 22 партсъезда, 30 лет ВЛКСМ, 50 лет ВЛКСМ, 60 лет ВЛКСМ, 50 лет Каз ССР, Буденновка, Комсомольская, Пионерская, Целинная т.с.с. атаулар облыс аудандарында түгелге дерлік ұшырасады.

Бұлармен қоса Маркс, Энгельс, Бауман, Киров, Тухачевский, Урицкий, Фрунзе, Котовский, Дзержинский, Калинин тағы да басқа коммунист көсемдер мен қайраткерлердің есімдері ауылдарда, қала көшелерінде самсап тұр.

Осындай әбден **идеологиялық тұрғыдан ескірген** атаулардың әлі күнге дейін өзгертілмеуі ономастикалық жұмыстарды қарқынды етуді бәрімізден талап ететіні түсінікті.

Екіншіден, қайта атау немесе жаңадан атау беру кезінде халықпен санасу, көпшіліктің пікірін ескеру бойынша аудан, облыс деңгейінде жүйелі жұмыстар жасалуы керек. Ономастикалық атаулар беру мәселесі жершілдіктен, рушылдықтан, ата жарыстырудан аулақ тұрып, **елдік мүдде тұрғысынан қарастырылуы аса қажет.**

Үшіншіден, қазіргі таңда өлкетануға байланысты көптеген еңбектер жарық көруде. Осындай зерттеулердің нәтижелері жергілікті өңірлерде теледидар, баспасөз, интернет сайттары арқылы халыққа кеңінен насихатталуы тиіс. Ономастикалық атаулар жай ғана көше көрсеткіштері немесе елді мекен атаулары емес, еліміздің бай тарихының, табиғатының шежіресі екені көпшілікке жеткізілуі тиіс. Бұл – бір жағынан тарихқа, атамекенге құрмет, екінші жағынан өскелең ұрпақ үшін аса қажет өнегелі іс.

Біз – бір халық, бір мемлекетпіз. Сондықтан да қазақтың жері де, мәдениеті де ұлы тұлғалары да баршамызға ортақ. Мәсе-

лен, Ақмешіт атауы Қызылордаға, Қазығұрт Шымкентке, Ұлытау Қарағандыға ғана қатысты емес. Сол сияқты айталық, Дина Нұрпейісова есімі тек Атырау облысында, Ғабит Мүсірепов тек Солтүстік Қазақстан облысында, Ілияс Жансүгіров тек Алматы облысында ғана емес, еліміздің барлық өңірінде ескерілуі тиіс. Қазақ – елі де, жері де, тарихы да, тілі мен мәдениеті де ортақ біртұтас ұлт. Елбасы Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев: *«Қазақтың бүкіл тарихы – бірігу тарихы, тұтастану тарихы. Қазақ – тек бірігу, бірлесу жолында келе жатқан халық»*–деп арнайы атап өтті.

Қазақстанның тәуелсіз мемлекет ретінде дамуы, әлемдік геосаяси кеңістіктен өзінің лайықты орнын алуы баршамыз үшін қандай мақтаныш болса, тарихымызды тану мен құрметтеу де елдің абыройын асыратын мәселе. Осы тараптан келгенде Қазақстан Республикасының Тұңғыш Президенті Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев стратегиялық маңызы зор орасан идеяларды ұсынды. Ол – Елбасы тарапынан айтылған **«Ұлы дала елі»**, **«Мәңгілік ел»** сияқты ауқымды елдік мұраттар. Осындай маңызы өте ерекше атаулар ономастикалық кеңістіктен лайықты орынға ие болғаны жөн. Мысалы, **«Ұлы дала елі» даңғылы**, **«Мәңгілік ел» саябағы** деп атаса, қандай жарасымды.

Қазақстан Республикасы Мәдениет және спорт министрлігі Тілдерді дамыту және қоғамдық-саяси жұмыс комитетінің тапсырмасымен даярланған осы жинақ ономастика саласында қордаланған мәселелерге ортақ көзқарас қалыптастыру мақсатын көздейді.

ПАВЛОДАР ҚАЛАСЫ

Павлодар облысы – Қазақстан Республикасының солтүстік-шығысында, Ертіс өзенінің орталық алабында орналасқан. Облыстың орталығы – Павлодар қаласы. Ресми деректерде Ертіс әскери бөлімінің форпостыларының бірі ретінде 18 ғасырдың басында пайда болған делінеді /1/. 1861 жылы бұл мекен қала мәртебесіне айналып, оған нәресте князь Павелдің құрметіне Павлодар атауы берілген. Қаланың қолайлы жерде орналасуы, тұз өндірісі – оның тез өсіп-өркендеуіне жағдай жасайды. Қалада ағаш үйлер, мешіт, шіркеулер пайда болады.

Алайда Павлодар өңірінің тынысы осы кезден басталды десек, қателесеміз. Бұған дейін де бұл өңір Түркі қағанатының (551-603), Батыс Түрік қағанатының (603-704) құрамына кіріп, Ұлы Даланың даңқын дүркіретіп әлемге әйгілі еткен көшпелілердің ізі қалған. Еліміз егемендігін алған тұста көптеген тарихи атаулар қайта оралып, халық өткеніне үңіле бастағанын білеміз. Павлодар қаласының тарихи атауы туралы да ғалымдар көп ізденістер жасап, біраз құнды дүниелерді жазды. Солардың бірінде қаланың көне атауы – Кереку туралы құнды мәліметтер беріледі. Тарих ғылымдарының докторы Қайырболат Жәкенұлы Нұрбаевтың тағылымды және ғылыми уәжді мақаласын толық ұсынғанды жөн санап отырмыз /2/:

«Кереку атауы қазақтардың ежелгі дәстүрі бойынша, елдімекендерге тарихи-жағрафиялық ерекшеліктеріне қарай қойылған көне атаулардың бірі болып есептеледі. Атаудың түп төркіні Қимақ дәуірінен (IX–X ғ.ғ.) бастау алуы мүмкін. Қимақ қағандығының орталығы Ертістің Кереку өңірінде болғаны және бірқатар ірі-ірі қалалар – сауда орталықтарының да осы орта Ертістің бойында орналасқаны тарихтан белгілі. Тарихи жазбаларда Ертістің Кереку өңірінің ескі атаулары көрсетілген: «1722, авг. 4 – 1724, дек. 20 – из журнала кап. Ив. Унковского о пребывании его у джунгарского хунтайджи Цэван-Рабтана. Месяц авг. 1722 года... Прошли урочище Скородум яр и Коряков яр. Проехали устье Беловодья (қазіргі Ақсу – Қ.Ж.Н.). Прошли Красной яр, Верблюжей яр, Толоконные горы. Дошли до Ямышевской крепости. Месяц сент. 1722 года... Проехали Черной

яр (Қаражар: қазіргі Черноярка – Қ.Ж.Н.). Прошли другой Черной яр... Прошли Вохреной яр... Проехали Каменной яр...» /3/.

Кереку атауы қазақтардың ежелгі дәстүрі бойынша, елдімекендерге тарихи-жағрафиялық ерекшеліктеріне қарай қойылған көне атаулардың бірі болып есептеледі. Атаудың түп төркіні Қимақ дәуірінен (IX–X ғ.ғ.) бастау алуы мүмкін. Қимақ қағандығының орталығы Ертістің Кереку өңірінде болғаны және бірқатар ірі-ірі қалалар – сауда орталықтарының да осы орта Ертістің бойында орналасқаны тарихтан белгілі.

Тарихи жазбаларда Ертістің Кереку өңірінің ескі атаулары көрсетілген: «1722, авг. 4 – 1724, дек. 20 – из журнала кап. Ив. Унковского о пребывании его у джунгарского хунтайджи Цэван-Рабтана. Месяц авг. 1722 года... Прошли урочище Скородум яр и Коряков яр. Проехали устье Беловодья (қазіргі Ақсу – Қ.Ж.Н.). Прошли Красной яр, Верблюжей яр, Толоконные горы. Дошли до Ямышевской крепости. Месяц сент. 1722 года... Проехали Черной яр (Қаражар: қазіргі Черноярка – Қ.Ж.Н.). Прошли другой Черной яр... Прошли Вохреной яр... Проехали Каменной яр...».

Орыс әскерінің капитаны Унковский Коряков орналасқан алқапты сол форпостың атауымен емес, қыстаулардың (урочище) атымен атаған. Бұл құнды мәліметтерден 1720 жылы Коряков әскери бекеті салынардан бұрын қазіргі Павлодар қаласының орнында қазақтардың Керегешар (көне түркіше Керекужар) аталатын қыстауы болғаны, оны орыстар «Коряков Яр» деп, орысша бұрмалап айтқаны және жаңадан салынған форпосты (әскери бекет) солай атағаны байқалады. Осы аталым біршама уақыт құжаттық айналымда жүрген, тек кейін «Яр» тіркесі алынып тасталып, Коряков Яр – Коряковскийге айналған. Сол кезеңде Ертістің оң жағалауында «жар» тіркесімен аяқталатын Қызылжар (қазіргі Ертіс кентінің маңында), Қаражар (қазіргі Чернояр) тәрізді өзге де елдімекендер болған.

Ал түбірі «керегеден» тұратын географиялық атаулар осы жерлерде де, басқа өңірлерде де қолданылған, мәселен Керегетас деген өзен де, тау да бар, қыстаулар да болған. Көкшетау сыртқы округінде (сыртқы округтер Орта Жүзде 1822 жылдан кейін құрыла баста-

ды) Керегетас өзені болғанын деректерден байқай аламыз: «Летние кочевки по речкам... Керегетас». Аягөз сыртқы округінде Керегетас таулары болған: «Зимние (кочевки – Қ.Ж.Н.) – при горах Керегетас». Баянауыл, Аягөз, Қарқаралы округтерінде Керегетас атты қыстаулар болған: «Летние кочевки – с речки Чидерты до Саза; зимние – урочище Керегеташ, в 70 верстах от приказа (Баянаульского – Қ.Ж.Н.)... Зимние – при урочище Керейге-таш, в 150 верстах от приказа» /4/.

Алайда, танымал зерттеуші В.Н. Попованың қандай да бір анықталған, шүбасыз дерекке сүйенбей-ақ, қазақтар Құрманкөл, Құрмантүз деп атаған Коряков көлі мен сол көлдің маңындағы ауыл атаулары таралық (Тара қаласының тумасы) саудагер, тұз өндіруші Н. Коряковтың атынан туындаған деп жазуы атаудың этнонимі жөнінде қате түсініктің орнығуына негіз салды. Оның үстіне, В. Попованың орыстардың әлгі көлден тұз өндіруі 1700 жылы басталған деп жазғаны да шындықпен сәйкеспейді /5/.

Тарихи мәліметтерге жүгінсек, Құрманкөлде (орыстарша: Коряков көлі) тұз өндірілуі XVIII ғасырдың ортасынан ғана басталған: «...Разрабатываться оно (Коряковское соляное озеро – Қ.Ж.Н.) стало с половины XVIII столетия... Коряковская соль считается одной из лучших в Сибири...» /6/.

Демек, іргетасы 1720 жылы қаланған Коряков форпосты Құрманкөлден тұз өндіріпті-міс делінетін Н. Коряковтың есімімен аталуы қисынға келмейді. Және бір ескеретін жайт: В. Попованың, т.б. жазғанындай, егер жергілікті қазақтар Коряков форпостын «Кереку» деп қазақшаласа, Коряков көлінің маңындағы ауылды да неге дәл солай қазақшаламаған? Әлі де оны өз атымен, – Коряковка деп атайды.

В. Попованың жазғанын жоққа шығаратын тағы бір тарихи құжат бар: 1750 жылы, 21 желтоқсанда патша үкіметінің «О заготовлении соли в сибирские магазины из Коряковского и пр. озер служилыми казаками» атты жарлығы шықты, сол кезде Тобольск қаласында тұз өндірісін бақылайтын арнайы комиссариат құрылып, Коряков форпосты ресми түрде тұз тасымалдайтын бекет ретінде танылды /7/.

Тарих ғылымдарының докторы Жамбыл Артықбаев XVIII ғасырда Н.Коряков деген орыс кәсіпкері Тара қаласында мүлде тұрмағанын анықтады. Егер, шынында, Н. Коряков деген адам Құрманкөлде тұз өндірісе, XVIII ғасырдың ортасында ғана келіп өндірді. Ал оның 1720 жылдан бастап Коряков форпостында тұруы мүмкін емес, тіпті бұл өлкеге 1747–1750 жылдардан бұрын келуі де мүмкін емес, өйткені, бұны тарихи деректер айғақтайды /8/.

Біріншіден, 1716 жылдан бастап Ертістің оң жағалауындағы біздің өлкемізде Ресейдің әскери бекіністері салынғаннан кейін ғана алғаш рет орыстар (әскери казактар) пайда болды: «Однако в течение всего 17 столетия стремлению русских продвинуться вверх по Иртышу, к югу от города Тары не суждено было осуществиться, хотя такие попытки делались царским правительством неоднократно». Бұл деректі Сібір казактары тарихын зерттеуші Г.Е. Катанаев та құптайды: «Намеченное было еще при царе Михаиле Феодоровиче постепенное занятие русскими острожками и передовыми отрядами мест, лежащих по Иртышу южнее г. Тары при устьях реки Оми, пришлось отложить до более благоприятного времени, ограничившись лишь ежегодными соляными экспедициями вверх по Иртышу до нынешнего г. Павлодара...» /9/.

Екіншіден, әскери емес тұрғындар Коряковқа 1838 жылы станца мәртебесі берілгеннен кейін ғана қоныстана бастады: «Сюда же после упразднения Ямышевской крепости в 1838 году были переведены все воинские части, Коряковский форпост переименовали в Коряковскую станицу, которая вскоре стала центром меновой торговли».

Үшіншіден, XVIII ғасырдың бірінші жартысындағы қазақтар мен жоңғарлар арасындағы соғыс жағдайы орыс кәсіпкерлеріне тұз өндірісімен айналысуына мүмкіндік бермейтін еді. Тек екінші қазақ-жоңғар соғысы (1739–1741 ж.ж.) қазақтардың жеңілісімен аяқталған соң орыстар олардың келісімімен Құрманкөл тұзын өндіруге кіріскен. Ол кезде Ресейде тұз товар ретінде өте жоғары бағаланды: «В то далекое время государственное жалование выдавалось не только деньгами, но и в натуральной форме: хлебом, овсом, со-

лью. Особенно высоко ценилась соль, – так, высокооплачиваемые казачьи атаманы получали по три пуда соли в год, в Ямышевском же озере садилась наилучшая, очень чистая поваренная соль», – деп жазады омбылық өлкетанушы Д.Н. Фиалков.

Дегенмен, өлкеміздің XVIII ғасырдан бұрынғы тарихына үңілсек, XVII ғасырдан бастап Сібір казактарының Ямыш көліне келіп, кетіп жүріп тұз өндіргеніне көзіміз жетеді. Мәселен, Д.Н. Фиалков былай жазған: «Уже в 1610 году Тобольское воеводство закрепило за собой право добывать соль в степных озёрах юга Западной Сибири с целью снабжения ею всей северной Сибири, а в 1613 году был заложен Ямышевский пост для добычи и отправки соли в Сибирь».

Бірақ бұл кезде орыс казактары Ямыш көліне жылына бір рет қана келе алды, өйткені Ертістің арғы жағындағы және Ямыш көлінен оңтүстікке қарай жерлерді жоңғарлар қоныстанып алған болатын. «Ямышевский пост... с одной стороны ограждался берегом Иртыша, а с трех сторон был защищен искусственными укреплениями, на которых были выставлены пушки... Стояли временные палатки... Работы велись под постоянной охраной, так как на левом берегу Иртыша находились калмыки», – деп жазады Д.Н. Фиалков.

XVII ғасырдың соңында Ямыш көлінің жағасында өтетін жәрменкеде орыстармен сауда жасаған қалмақтар, татарлар, бұхаралықтар да бұл жерлерде тұрақты тұрмаған, өйткені жоңғарлардан қауіп төнген: «Важное значение имела Ямышевская ярмарка, проходившая ежегодно во время успенского поста в течение 2-х или 3-х недель».

Сөзімізді тұжырымдасак, Павлодардың көне аты – Керекү күні бүгінге дейін халықтың жадында сақталса да, бұл өлкенің топонимикасында сақталмаған, себебі патша үкіметі заманында және Кеңес үкіметі кезеңінде қазақ атауларын тарих беттерінен өшіріп тастауға әрекет жасалған. Зерттеуші М. Мырзахметовтың айтуынша, қазақ жерінің орыстандырылуы патша өкіметі тұсында 3 кезеңге бөлінген: 1) 1731–1822 ж.ж., 2) 1822–1867 ж.ж., 3) 1867–1917 ж.ж.

Қазіргі Павлодар облысындағы бірқатар ауылдардың тарихи атаулары XIX ғасырдың екінші жартысы мен XX ғасырдың басында,

Павлодар уезіне жаппай қоныс аударған орыс шаруалары қоныстанған соң өзгертіліп, Михайловский, Троицкий, Благовещенский, Тихомировский, Новоспасский, Федоровский, Ивановский, Воскресенский, Благодатный, Покровский, Вознесенский, Духовницкий сияқты жаңа орысша атаулар пайда болған.

Кеңес үкіметі кезеңінде де қалалар, елдімекендер мен көшелердің аттарын өзгерту науқаны жаппай жүргізілді. Мәселен, Н. Хрущев билеген жылдары Қазақстан компартиясының Павлодар облыстық бюросы өзінің Орталық комитетке жолдаған хатында қаланың атын Хрущевоградқа өзгертуді ұсынған-ды. Тың және тынайған жерлерді игеру жылдары, дәлірек айтсақ, 1954-1964 жылдары Тың өлкесіне қарайтын 5 облыста 200 астам ауылдық және аудандық кеңестердің атаулары орысшаға өзгертілді /2/.

Елбасы Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев рухани салаға салмақ салатын уақыт келгенін ескертіп, біртұтас ұлтты қалыптастыру үшін ұлттық санаға ден қою, дем беру қажет екендігін баса көрсетіп отыр. Жаңғырудың ең басты шарты – ұлттық кодты сақтай білу. Жаңғыру – елдің ұлттық-рухани тамырынан нәр алу. Осы рухани құндылықтар негізінде бәсекеге қабілетті ел болып, әлем елдерінің арасынан лайықты орнымызды табу.

Әр елдің ғасырлар бойы қалыптасқан, қоғам қабылдаған, халық бойына сіңірген бай рухани құндылықтары бар. Біздің де ұлттық рухымыз бойымызда мәңгі сақталуы тиіс.

Жаһандану заманында рухани сананы жетілдіру басты бағдарға алынған. Бұл жоспарларды іске асыратын – елін, жерін, халқын сүйетін патриот жастар. Өскелең ұрпақты отансүйгіштікке тәрбиелеу мақсатында оқу жоспарына «Туған жер» бағдарламасы енгізіледі. Сөйтіп, «Туған жер» бағдарламасы жалпыұлттық патриотизмнің нағыз өзегіне айналады. Туған жерді сүйуге баулуды алдымен сол туған жеріміздің тарихи атауларын қайта жаңғыртудан бастағанымыз жөн.

АҚСУ ҚАЛАСЫ

Ақсу – Павлодар қаласынан оңтүстікке қарай 50 шақырымда орналасқан Ертістің сол жағалауындағы қала. Қала мен оның әкімшілік - аумақтық бірліктері солтүстігінде Ақтоғай ауданымен, оңтүстігінде Баянауылмен, Май, Лебяжі аудандарымен, бастысында – Павлодармен, шығысында – Екібастұз қаласымен шектеседі. Халқының саны – шамамен 70 мың адам.

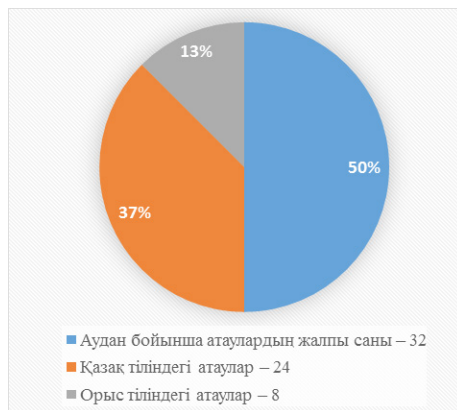
Орталығы **Ақсу** қаласы болып табылатын бұл өңір *Алғабас, Достық, Евгенийевка, Қалқаман, Қызылжар және Мәмәйіт Омаров* атындағы селолық округтерге бөлінеді.

Енді осы ауылдық округтердің құрамына тоқталсақ, төмендегі көріністі байқаймыз: *Алғабас* селолық округіне *Алғабас, Айнакөл, Сынтас, Көктас, Қарабай, Жолқұдық, Ребровка, Қаракөл* ауылдары, *Достық* селолық округіне *Парамоновка, Төртқұдық, Достық, Пограничник* ауылдары мен *Тасқұдық* және *Спутник* станциялары, *Евгенийевка* селолық округіне *Евгенийевка, Сольветка, Үштерек* ауылдары, *Қалқаман* селолық округіне *Қалқаман, Ақжол* ауылдары, *Қызылжар* селолық округіне *Қызылжар, Барынтал, Сарышығанақ, Жаңа-шаруа, Суаткөл* ауылдары, *Мәмәйіт Омаров* атындағы селолық округіне *Құркөл, Еңбек, Путь Ильича, Евден, Дөнентаева, Сырлы-қала, Көктерек, Мәмәйіт Омаров* атындағы ауылдары кіреді.

Елдімекеннің құрамына кіретін 7 ауылдық округтің 6 атауы қазақ тілінде. Әйтсе де Путь Ильича сияқты идеологиялық тұрғыдан ескірген атауларды тәрбиелік мәні зор атаумен ауыстыратын кез келген сияқты.

Елдімекен атауларының ахуалын төмендегі сызбадан көруге болады.

1. Аудан бойынша атаулардың жалпы саны – **32**
2. Қазақ тіліндегі атаулар – **24**
3. Орыс тіліндегі атаулар – **8**

ЕКІБАСТҰЗ ҚАЛАСЫ

Екібастұз – Павлодар облысының оңтүстік-батысында орналасқан қала. Оның негізі 1898 жылы қаланып, 1957 жылы қала дәрежесін алады. Тас көмір кені ашылғанға дейін-ақ, оның күншығыс жағында жатқан тұзды көл «Екібастұз» деп аталған. Кейін табылған тас көмір кені де, оның жанына орнаған қалашық та осы тарихи атаумен «Екібастұз» аталып кетеді.

Орталығы **Екібастұз** қаласы болып табылатын бұл өңір *Ақкөл, Байет, Қоянды, Құдайкөл, Екібастұз, Теміржол, Сарықамыс, Төртқұдық* ауылдық округтеріне және *Шідерті, Солнечный* кенттеріне бөлінеді.

Енді осы ауылдық округтердің құрамына тоқталсақ, төмендегі көріністі байқаймыз: *Ақкөл* ауылдық округіне *Ақкөл, Зеленая роща, Жақсат* ауылдары, *Байет* ауылдық округіне *Байет, Атығай* ауылдары, *Қоянды* ауылдық округіне *Қоянды, Теміртас, Құрылышы, Бесқауға, Шиқылдақ, Ә.Марғұлан* атындағы ауылдар, *Құдайкөл* ауылдық округіне *Құдайкөл, Қарасор* ауылдары, *Екібастұз* ауылдық округіне *Төртүй, Мыңтомар, Қаражар, Ақши, Көксиыр, Тай, Талдықамыс* ауылдары, *Теміржол* ауылдық округіне *№3 бөлімше* және *Құлакөл* ауылдары, *Сарықамыс* ауылдық округіне *Сарықамыс, Қуандық* ауылдары, *Төртқұдық* ауылдық округіне *Төртқұдық, Бозшакөл, 112 разъезд* ауылдары кіреді.

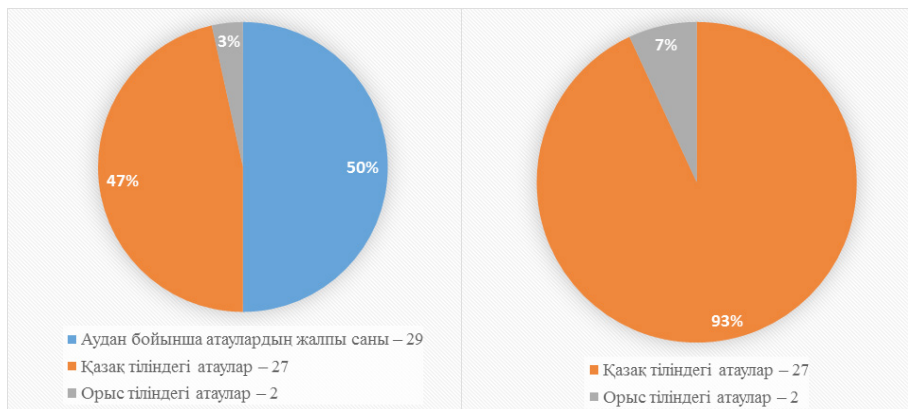
Елдімекеннің құрамына кіретін 8 ауылдық округ пен 2 кенттің 9 атауы қазақ тілінде. Әйтсе де №3 бөлімше, 112 разьезд деген атаулардан гөрі сол өлкеге еңбегі сіңген көрнекті тұлғалардың есімі берілсе немесе тәрбиелік мәні зор атаумен ауыстырылса нұр үстіне нұр болар еді.

Елдімекен атауларының ахуалын төмендегі сызбадан көруге болады.

4. Аудан бойынша атаулардың жалпы саны – **29**

5. Қазақ тіліндегі атаулар – **27**

6. Орыс тіліндегі атаулар – **2**

ЖЕЛЕЗИН АУДАНЫ

Железин ауданының жалпы сипаттамасы

Железин ауданы - 1938 жылы құрылған аудан. Аудан орталығынан облыс орталығына дейін 188 километр. Аудан солтүстігінде Ресей Федерациясының Омбы, ал солтүстік-батысында – Новосібір облыстарымен көршілес орналасса, оңтүстігінде – Қашыр ауданымен шектеседі, шығысында – Ертіс ауданынан Ертіс өзені арқылы бөлінеді.

Железин ауданындағы 35 елдімекен 12 ауылдық (селолық) округке біріктірілген.

Ауданның әкімшілік орталығы – **Железинка ауылы (тарихи атауы Темірқаш) /12/**. Ал ауылдық округтердің атауы төмендегі-

дей: *Ақтау* ауылдық округі, *Алакөл* ауылдық округі, *Башмачный* ауылдық округі, *Веселорощин* ауылдық округі, *Еңбекші* ауылдық округі, *Железинка* ауылдық округі, *Қазақстан* ауылдық округі, *Лесное* ауылдық округі, *Михайловка* ауылдық округі, *Новомир* ауылдық округі, *Озерный* ауылдық округі, *Прииртышск* ауылдық округі.

Енді осы ауылдық округтердің құрамына тоқталсақ, төмендегі көріністі байқаймыз: *Ақтау* ауылдық округіне *Березовка* және *Жолтаптық* ауылдары, *Алакөл* ауылдық округіне *Алакөл* ауылы, *Башмачный* ауылдық округіне *Башмачное*, *Береговое*, *Кузьмино* ауылдары, *Веселорощин* ауылдық округіне *Веселая Роща*, *Дүйсеке*, *Жаңабірлік*, *Славяновка* ауылдары, *Еңбекші* ауылдық округіне *Еңбекші*, *Обозное*, *Уалиханов* ауылдары, *Железинка* ауылдық округіне *Железина*, *Захаровка*, *Моисеевка*, *Пятерыжск* ауылдары, *Қазақстан* ауылдық округіне *Жаңа жұлдыз* ауылы, *Лесное* ауылдық округіне *Лесное*, *Октябрьское*, *Раздельное* ауылдары, *Михайловка* ауылдық округіне *Благодатное*, *Красновка*, *Михайловка*, *Мыңкөл*, *Петропавловка* ауылдары, *Новомир* ауылдық округіне *Церковное* ауылы, *Озерный* ауылдық округіне *Жамбыл*, *Жаңабет*, *Озерное* ауылдары, *Прииртышск* ауылдық округіне *Прииртышск*, *Безводное*, *Степное*, *Үрлітүп* ауылдары кіреді.

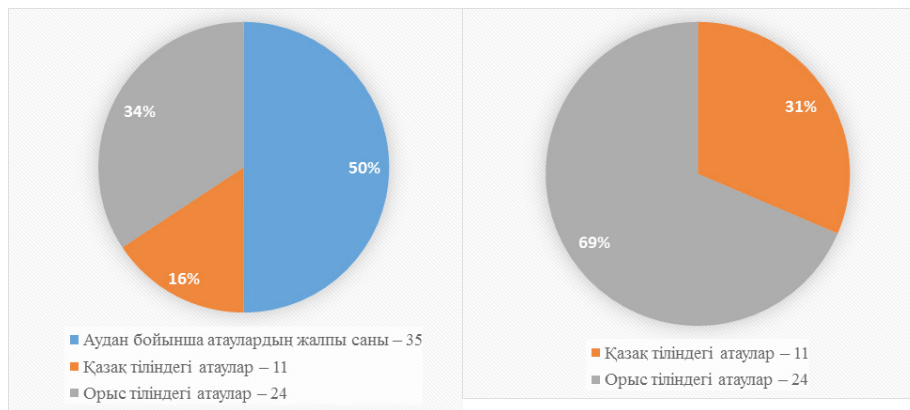
Көріп отырғанымыздай аудан құрамына кіретін 12 ауылдық округтің *төртеуінің* ғана атауы қазақ тілінде. Ал қалған 8 атау орыс тілінде. Ол атаулардың ішінде Октябрьское, Моисеевка, Церковное сияқты идеологиялық тұрғыдан ескірген атаулар да жүр.

Железин ауданы бойынша елді мекен атауларының ахуалын төмендегі сызбадан көруге болады.

7. Аудан бойынша атаулардың жалпы саны – **35**

8. Қазақ тіліндегі атаулар – **11**

9. Орыс тіліндегі атаулар – **24**

ЕРТІС АУДАНЫ

Ертіс ауданының жалпы сипаттамасы

Ертіс ауданы - 1928 жылы құрылған аудан. Аудан солтүстігінде Ресей Федерациясының Омбы облысымен, шығыста облыстың Железинка, Қашыр аудандарымен, Оңтүстікте Ақтоғай ауданымен, батыста Ақмола облысымен шектеседі.

Ертіс ауданындағы 34 елді мекен 17 ауылдық (селолық) округке біріктірілген.

Ауданның әкімшілік орталығы – **Ертіс селосы**. Ал ауылдық округтердің атауы төмендегідей: **Ағашорын** ауылдық округі, **Аманкелді** ауылдық округі, **Байзақов** ауылдық округі, **Қосағаш** ауылдық округі, **Қызылжар** ауылдық округі, **Қоскөл** ауылдық округі, **Қарақұдық** ауылдық округі, **Ленин** ауылдық округі, **Луговой** ауылдық округі, **Майқоңыр** ауылдық округі, **Панфилов** ауылдық округі, **Северный** ауылдық округі, **Сілеті** ауылдық округі, **Ұзынсу** ауылдық округі, **Голубовка** ауылдық округі, **Тоқта** ауылдық округі, **Ертіс** ауылдық округі.

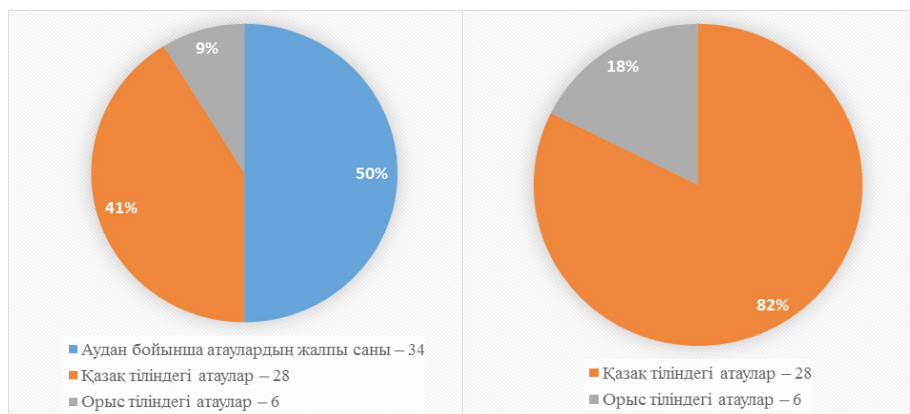
Енді осы ауылдық округтердің құрамына тоқталсақ, төмендегі көріністі байқаймыз: **Ағашорын** ауылдық округіне **Ағашорын**, **Бескене** ауылдары, **Аманкелді** ауылдық округіне **Аманкелді** ауылы, **Байзақов** ауылдық округіне **Иса Байзақов**, **Шұбарат**, **Қостомар**, **Үлгілі** ауылдары, **Қосағаш** ауылдық округіне **Қосағаш**, **Тасқұдық**

ауылдары, **Қызылжар** ауылдық округіне **Қызылжар, Тоғызак** ауылдары, **Қоскөл** ауылдық округіне **Қоскөл, Қызылқақ** ауылдары, **Қарақұдық** ауылдық округіне **Қарақұдық, Кеңес, Ынтымақ, Қараөткел** ауылдары, **Ленин** ауылдық округіне **Ленин** ауылы, **Луговой** ауылдық округіне **Луговой, Ақбетей** ауылдары, **Майқоңыр** ауылдық округіне **Майқоңыр** ауылы, **Панфилов** ауылдық округіне **Панфилов** ауылы, **Северный** ауылдық округіне **Северный, Қараағаш, Степное, Төбелес** ауылдары, **Сілеті** ауылдық округіне **Сілеті, Қызылағаш, Бұланбай** ауылдары, **Ұзынсу** ауылдық округіне **Ақтайлақ, Ұзынсу** ауылдары, **Голубовка** ауылдық округіне **Голубовка** ауылы, **Тоқта** ауылдық округіне **Тоқта** ауылы, **Ертіс** ауылдық округіне **Ертіс** ауылы кіреді.

Көріп отырғанымыздай, аудан құрамына кіретін 17 ауылдық округтің 12 атауы қазақ тілінде. Ал қалған 5 атау орыс тілінде. Ел тәуелсіздігін алғалы ширек ғасыр өтсе де Ленин атында елдімекеннің болуы ешбір сын көтермейді.

Ертіс ауданы бойынша елді мекен атауларының ахуалын төмендегі сызбадан көруге болады.

1. Аудан бойынша атаулардың жалпы саны – 34
2. Қазақ тіліндегі атаулар – 28
3. Орыс тіліндегі атаулар – 6

КАЧИР АУДАНЫ

Качир ауданының жалпы сипаттамасы

Качир ауданы - 1938 жылы құрылған аудан. Аудан солтүстік-батысында Железинка ауданымен, солтүстік-шығысында – Ресей Федерациясы Новосібір облысының Карасук ауданымен, шығысында – Успен ауданымен, оңтүстік және оңтүстік-шығысында – Павлодар ауданымен шектеседі.

Качир ауданындағы 41 елдімекен 12 ауылдық (селолық) округке біріктірілген.

Ауданның әкімшілік орталығы – **Тереңкөл** ауылы. Ал ауылдық округтердің атауы төмендегідей: **Тереңкөл** ауылдық округі, **Байқоныс** ауылдық округі, **Песчаное** ауылдық округі, **Береговой** ауылдық округі, **Бобровка** ауылдық округі, **Верненка** ауылдық округі, **Воскресенка** ауылдық округі, **Жаңа-Құрылыс** ауылдық округі, **Ивановка** ауылдық округі, **Калиновка** ауылдық округі, **Октябрьск** ауылдық округі, **Федоровка** ауылдық округі.

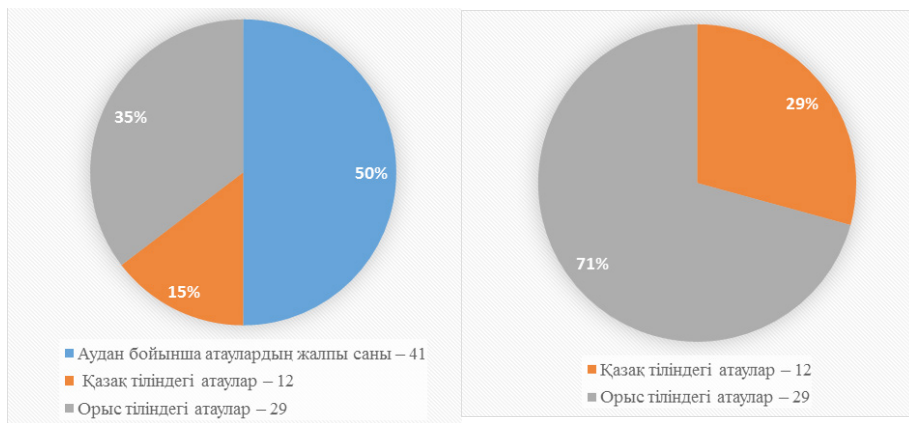
Енді осы ауылдық округтердің құрамына тоқталсақ, төмендегі көріністі байқаймыз: **Тереңкөл** ауылдық округіне **Тереңкөл, Юбилейное, Ынтылы** ауылдары, **Байқоныс** ауылдық округіне **Байқоныс, Қызылтаң, Тілеубай** ауылдары, **Песчаное** ауылдық округіне **Песчан, Қарасуық** ауылдары, **Береговой** ауылдық округіне **Береговой, Луговое, Осьмерыжск, Зеленая Роща, Тихомировка** ауылдары, **Бобровка** ауылдық округіне **Жаңабет, Жасқайрат, Боброво** ауылдары, **Верненка** ауылдық округіне **Тимофеевка, Львовка, Фрументевька** ауылдары, **Воскресенка** ауылдық округіне **Воскресенка, Березовка, Малые-Березняки** ауылдары, **Жаңа-Құрылыс** ауылдық округіне **Трофимовка, Покровка, Жаңа-Құрылыс, Тегістік, Пахомовка** ауылдары, **Ивановка** ауылдық округіне **Ивановка, Новоспасовка** ауылдары, **Калиновка** ауылдық округіне **Калиновка, Қызылдау, Қаратал** ауылдары, **Октябрьск** ауылдық округіне **Октябрьск, Благовещенка, Мотогул, Первомайск, Лесное** ауылдары, **Федоровка** ауылдық округіне **Федоровка, Конторка, Воронцовка** ауылдары кіреді.

Көріп отырғанымыздай, аудан құрамына кіретін 12 ауылдық

округтің 3 атауы қазақ тілінде. Ал қалған 9 атау орыс тілінде. Ол атаулардың ішінде Октябрьск, Калиновка, Первомайск сияқты идеологиялық тұрғыдан ескірген атаулар да жүр.

Қақир ауданы бойынша елді мекен атауларының ахуалын төмендегі сызбадан көруге болады.

1. Аудан бойынша атаулардың жалпы саны – 41
2. Қазақ тіліндегі атаулар – 12
3. Орыс тіліндегі атаулар – 29

ПАВЛОДАР АУДАНЫ

Павлодар ауданының жалпы сипаттамасы

Павлодар ауданы – 1928 жылы бұрынғы Павлодар уезінің болыстарынан құрылды. 1930 жылға дейін аудан Павлодар округінің құрамында болған. Аудан облыстың бес ауданымен шектеседі: солтүстік-батысында – Ақтоғай, солтүстігінде – Қашыр, солтүстік-шығысында – Успен, оңтүстігінде – Лебяжі, батысында – Ақсу қаласының ауылдық аймақтарымен шектеседі.

Павлодар ауданындағы 39 елдімекен 13 ауылдық (селолық) округке біріктірілген.

Ауданның әкімшілік орталығы – **Павлодар қаласы**. Ал ауылдық округтердің атауы төмендегідей: *Григорьевка* ауылдық округі, *Заңғар* ауылдық округі, *Мичурино* ауылдық округі, *Красноармей-*

ка ауылдық округі, *Кеңес* ауылдық округі, *Луганск* ауылдық округі, *Ефремовка* ауылдық округі, *Ольгинка* ауылдық округі, *Рождественка* ауылдық округі, *Чернорецк* ауылдық округі, *Черноярка* (тарихи атауы *Қаражар*) ауылдық округі, *Шақат* ауылдық округі, *Заря* ауылдық округі.

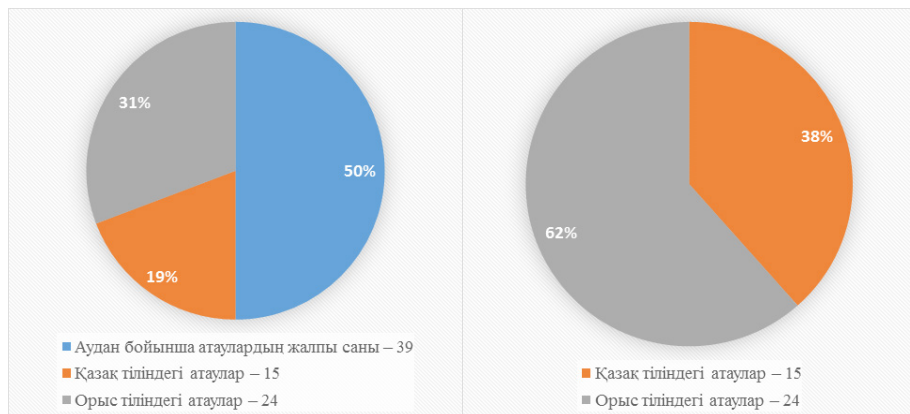
Енді осы ауылдық округтердің құрамына тоқталсақ, төмендегі көріністі байқаймыз: *Григорьевка* ауылдық округіне *Набережное*, *Жаңа* қала ауылдары, *Заңгар* ауылдық округіне *Заңгар*, *Коряковка* ауылдары, *Мичурино* ауылдық округіне *Мичурино*, *Березовка*, *Госплемстанция* ауылдары, *Красноармейка* ауылдық округіне *Шанды*, *Красноармейка* ауылы мен *Красноармейка* стансасы, *Кеңес* ауылдық округіне *Новоямышево* (тарихи атауы *Қалатұз*), *Әйтім*, *Қаратогай* ауылдары, *Луганск* ауылдық округіне *Луганск*, *Богдановка*, *Аққұдық* ауылдары, *Ефремовка* ауылдық округіне *Ефремовка*, *Даниловка* ауылдары, *Ольгинка* ауылдық округіне *Ольгинко* ауылы, *Рождественка* ауылдық округіне *Розовка*, *Рождественка*, *Максимовка* ауылдары, *Чернорецк* ауылдық округіне *Чернорецк* (тарихи атауы *Қарасу*), *Достық*, *Қаракөл*, *Пресное* ауылдары, *Черноярка* ауылдық округіне *Новочерноярка*, *Черноярка*, *Сычевка* ауылдары, *Шақат* ауылдық округіне *Шақат*, *Толыбай*, *Көктөбе*, *Заозерное*, *Маралды* ауылдары, *Заря* ауылдық округіне *Заря*, *Бірлік*, *Жертұмсық*, *Подстенка*, *Жетекші* ауылдары кіреді.

Көріп отырғанымыздай, аудан құрамына кіретін 13 ауылдық округтің 3 атауы қазақ тілінде. Ал қалған 10 атау орыс тілінде. Ол атаулардың ішінде *Красноармейка* сияқты идеологиялық тұрғыдан ескірген атаулар да жүр. Ольгино атауы патша үкіметінен қалған белгі. Ол да Романовка, Николаевка сияқты император Романовтар әулетінің құрметіне қойылса, Богдановка, Рождественка атаулары діни көзқарастарға байланысты қойылған.

Павлодар ауданы бойынша елді мекен атауларының ахуалын төмендегі сызбадан көруге болады.

1. Аудан бойынша атаулардың жалпы саны – 39
2. Қазақ тіліндегі атаулар – 15

3. Орыс тіліндегі атаулар – 24

УСПЕН АУДАНЫ

Успен ауданының жалпы сипаттамасы

Успен ауданы – Солтүстік және солтүстік - батысында Қашыр ауданымен, батыс және оңтүстік-батысында Павлодар ауданымен, оңтүстік-шығыста - Шербақты ауданымен, солтүстік-шығыста – Алтай өлкесімен шектеседі. Ол 1935 жылы құрылған Лозовский ауданының негізінде жасалған аудан. Қазақ КСР Жоғарғы Кеңесі Президиумының 1963 жылғы 2 қаңтардағы Жарлығымен Лозовский ауданы жойылып, оның базасында Успен ауданы құрылды.

Успен ауданындағы 21 елдімекен 12 ауылдық (селолық) округке біріктірілген.

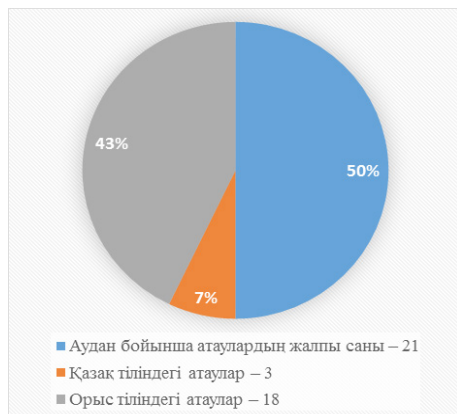
Ауданның әкімшілік орталығы – **Успенка ауылы**. Ал ауылдық округтердің атауы төмендегідей: **Успен** ауылдық округі, **Белоусов** ауылдық округі, **Равнополь** ауылдық округі, **Надаров** ауылдық округі, **Қоңырөзек** ауылдық округі, **Новопокров** ауылдық округі, **Қозыкеткен** ауылдық округі, **Ковалев** ауылдық округі, **Лозов** ауылдық округі, **Қаратай** ауылдық округі, **Богатырь** ауылдық округі, **Таволжан** ауылдық округі.

Енді осы ауылдық округтердің құрамына тоқталсақ, төмендегі көріністі байқаймыз: **Успен** ауылдық округіне **Успен** селосы, **Белоусов** ауылдық округіне **Тимирязев**, **Ольховка**, **Ольгина** ауылдары,

Равнополь ауылдық округіне *Константинов, Равнополь* ауылдары, *Надаров* ауылдық округіне *Вознесен, Надаров, Чистополь* ауылдары, *Қоңырөзек* ауылдық округіне *Қоңырөзек, Дмитриев* ауылдары, *Новопокров* ауылдық округіне *Галицк, Новопокров* ауылдары, *Қозыкеткен* ауылдық округіне *Қозыкеткен, Травян (тарихи атауы Шөптікөл)* ауылдары, *Ковалев* ауылдық округіне *Ковалев* ауылы, *Лозов* ауылдық округіне *Лозов, Екатеринослав* ауылдары, *Қаратай* ауылдық округіне *Қаратай* ауылы, *Богатырь* ауылдық округіне *Богатырь* ауылы, *Таволжан* ауылдық округіне *Таволжан* ауылы кіреді.

Көріп отырғанымыздай, аудан құрамына кіретін 12 ауылдық округтің 3 атауы қазақ тілінде. Ал қалған 9 атау орыс тілінде. Успен ауданы бойынша елді мекен атауларының ахуалын төмендегі сызбадан көруге болады.

1. Аудан бойынша атаулардың жалпы саны – 21
2. Қазақ тіліндегі атаулар – 3
3. Орыс тіліндегі атаулар – 18

ШАРБАҚТЫ АУДАНЫ

Шарбақты ауданының жалпы сипаттамасы

Шарбақты ауданы – 1928 жылы Павлодар округын құрайтын 9 ауданның бірі ретінде құрылады. 1930-шы жылдардың басында бұл ауданды Шығыс-Қазақстан облысының құрамына кіргізеді. Ал 1938 жылдың 15 қаңтарынан бастап Павлодар облысының құрамына енді. 1930-шы жылдардың басынан бастап шекаралар ұдайы өзгеріске ұшырап отырды да ауылдық кеңестерге бөлінеді. 1944 жылдың 8 мамырында аудан Цурюпинский және Галкинский болып екіге бөлінді. 1963 жылдың 2 қаңтарында ауданның аты Цурюпинский ауданынан Щербактинский болып өзгертіледі.

Шарбақты ауданындағы 28 елдімекен 13 ауылдық (селолық) округке біріктірілген.

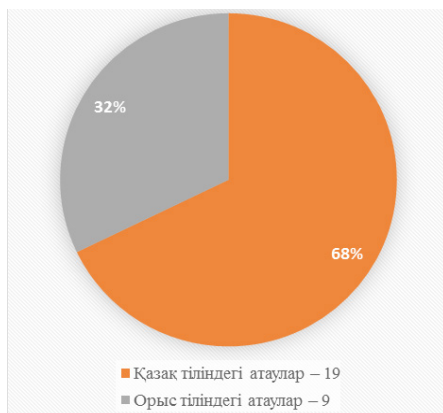
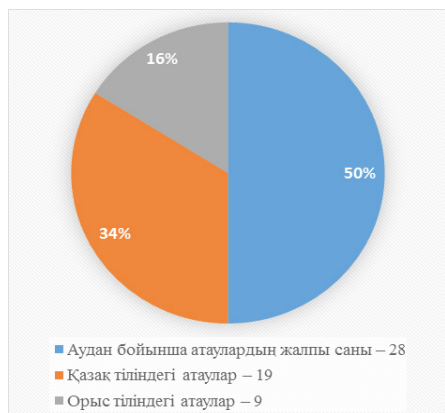
Ауданның әкімшілік орталығы – **Шарбақты селосы**. Ал ауылдық округтердің атауы төмендегідей: *Александровка* ауылдық округі, *Алексеевка* ауылдық округі, *Галкин* ауылдық округі, *Жылы бұлақ* ауылдық округі, *Сынтас* ауылдық округі, *Сосновка* ауылдық округі, *Татьяновка* ауылдық округі, *Хмельницкий* ауылдық округі, *Шегірен* ауылдық округі, *Шалдай* ауылдық округі, *Шарбақты* ауылдық округі, *Орловка* ауылдық округі, *Красиловка* ауылдық округі.

Енді осы ауылдық округтердің құрамына тоқталсақ, төмендегі көріністі байқаймыз: *Александровка* ауылдық округіне *Жаңа ауыл* және *Александровка* ауылдары, *Алексеевка* ауылдық округіне *Құрқамыс* станциясы және *Алексеевка*, *Бөріктал*, *Николаевка*, *Назаровка*, *Кахновка* ауылдары, *Галкин* ауылдық округіне *Галкин*, *Арбаиген*, *Ботабас*, *Құлат* ауылдары, *Жылы бұлақ* ауылдық округіне *Жылы бұлақ*, Қосқұдық ауылдары, *Сынтас* ауылдық округіне *Сынтас*, *Богодаровка*, *Аникино* ауылдары, *Сосновка* ауылдық округіне *Сосновка*, *Заборовка*, *Софиевка*, *Сретенка* ауылдары, *Татьяновка* ауылдық округіне *Татьяновка*, *Малиновка*, *Сахновка*, *Марьяновка* ауылдары, *Хмельницкий* ауылдық округіне *Көлбұлақ*, *Хмельницкий* ауылдары мен *Маралды* стансасы, *Шегірен* ауылдық округіне *Шегірен*, *Есілбай* ауылдары, *Шалдай* ауылдық округіне

Шалдай, Бозалаң, Садықащы, Сүгір, Шоиқалы ауылдары, **Шарбақты** ауылдық округіне **Шарбақты** селосы, **Орловка** ауылдық округіне **Орловка** ауылы, **Красиловка** ауылдық округіне **Красиловка** ауылы кіреді.

Көріп отырғанымыздай, аудан құрамына кіретін 13 ауылдық округтің 5 атауы қазақ тілінде. Ал қалған 8 атау орыс тілінде. Шарбақты ауданы бойынша елді мекен атауларының ахуалын төмендегі сызбадан көруге болады.

1. Аудан бойынша атаулардың жалпы саны – **28**
2. Қазақ тіліндегі атаулар – **19**
3. Орыс тіліндегі атаулар – **9**

ҚОРЫТЫНДЫ

Ономастикалық атаулар – қоғаммен бірге жасап, біте қайнасатын этникалық мәдениетіміздің белгісі. Халқымыз «Жер-судың аты – тарихтың хаты» дегенде ономастикалық атаулар ұлттың тарихынан, салт-дәстүрінен, таным-түсінігінен хабар беретіндігіне меңзесе керек. Ономастиканың тұғыры ұлттық мүдде екенін ескерсек, «қазақ ономастикасы елдігімізді насихаттауда, ұлт тағдыры үшін талай жан алысып, жан беріскен тарихи тұлғаларын ұлықтауда діттеген межеден шыға алып жүр ме?» деген сұрақ туындайды.

Қолда бар деректерді зерделеу барысында Павлодар облысындағы ауылдық округтердің және ондағы ауыл атауларының көпшілігі идеологиялық жағынан ескірген, тәрбиелік мәні жоқ, бүгінгі күн талаптарына сай емес атаулардан тұратындығын байқадық. Сондай атаулардың бірсыпырасына талдау жасай келіп, көрші облыстарда бұл мәселелерді қалай шешкенін көрсете кеткенді жөн көрдік.

Сергеевка атауы – кеңестік дәуірдегі көп тараған атаулардың бірі. Бұл атау тек Солтүстік Қазақстан облысында емес, өңір ономастикасында жиі ұшырасады. Алайда Ақтөбе облысында Новосергеевка атауын – Құмсай, ал Сергеевканы Қарабұлақ деп қайта атаса, Алматы облысында Сергеевка – Бесмойнақ, Шығыс Қазақстан облысында Сергеевка – Қайнар деген тарихи атауларын алған.

Воскресеновка атауы аптаның жексенбі күнімен байланысты қойылған. Біз қарастырған аймақ қана емес, Айыртау ауданы Жетікөл округіне жататын ауыл да осылай аталады. Бұл атау Шығыс Қазақстанда, Жамбыл облыстарының елді-мекендерінде де кездескен. Бір қуантарлығы жамбылдықтар бұл атауды тарихи тұлға Андас батырдың есімімен сәтті алмастырған.

Орыс отаршылары үшін қазақ жері ұшы-қиыры жоқ ен дала, иесіз жатқан қу мекен тәрізді көрінгені анық. Сол себепті ме **Степное** атауын да оңды-солды қоя бергенге ұқсайды. Сөзіміздің дәлелі ретінде Кеңестік дәуірде бір ғана Павлодар облысында Степное атауымен екі бірдей елді мекеннің аталғанын айта кеткен жөн. Алайда, ел тәуелсіздігін алғаннан бері Павлодар облысындағы бір Степное – Көктөбеге айналса, екіншісі Беріктал деген тарихи атауын жаңғы-

ртты. Ақтөбе облысындағы Степное – Көкпекті, Шығыс Қазақстан облысындағы Степное – Құртай, Оңтүстік Қазақстан облысындағы Степное – Ақжар атауларымен ауыстырылды.

Заречный атауы өзеннің арғы беті дегенді білдіреді. Бұл атау да кеңестік дәуірде оңды-солды қойылған мағынасыз атаулардың бірі. Алматы облысындағы Заречное – Мойнақ, Павлодар облысындағы Заречное – Қызылжар атауына өзгертілгенін айта кеткіміз келеді.

Надеждин, Надежка атаулары да еліміздің әр түкпірінде кездеседі. Надеждинмен төркіндес Ақтөбе облысындағы Ново-надеждинка атауы – Жарсай, Алматы облысындағы Надеждинская – Есік, ал Надеждовка – Қоңыр атауларымен сәтті алмастырылған.

Озерное атауы да кеңестік дәуірде оңды-солды қойылған мағынасыз атаулардың бірі. Осы түбірлес атау еліміздің әр түкпіріндегі 9 елді мекенде жаңа атаумен алмастырылған екен. Олар: Ақмола облысындағы екі Приозерное атауының бірі – Жалғызқарағай, екіншісі – Родина, Ақтөбе облысындағы Приозерное – Ақкөл, Шығыс Қазақстан облысындағы Приозерное – Тұғыл, Қарағанды облысындағы Озерноенің бірі – Бұқар жырау, екіншісі – Шашубай, Қостанай облысындағы Семиозерное – Әуликөл, Шығыс Қазақстан облысындағы Кривоозерное – Саумалкөл, ал Озерное – Тілеусай.

Андреевка атауы да кеңестік дәуірдегі көп тараған атаулардың бірі. Ақтөбе облысында Андреевка атауын – Қызылжар, Алматы облысында Андреевка – Қабанбай, Шығыс Қазақстан облысында Андреевка – Жаңа тілеу, Жамбыл облысында Андреевка – Бөлтірік атауларымен алмасты.

Біз зерделеу нысаны ретінде алып отырған Павлодар облысында **Ленин** атауы 42 рет кездесетінін байқадық. Оның ішінде 38 көше, 2 село, 2 селолық округ атауы бар. Қазақ халқына ғана емес, Кеңес Одағының құрамына кірген барлық елдерге тажалдай болған, тіпті Ресей жұртшылығының өзі тарихи жендет ретінде қабылдаған тұлғаның есімін ономастикалық атау ретінде әлі күнге қолдану тұрғындарға да, атқарушы билік иелеріне де үлкен сын.

Шығыс Қазақстан облысында **Мирный** атауын тарихи Көктерек атауымен алмастырса, Ақмола облысында **Придорожное** атауы

Ақбұлаққа ауысқан. Көрші облыстардың жарқын жаңалықтарын осы өлкеге де енгізсе, нұр үстіне нұр болар еді.

Юбилейное атауы да кеңестік дәуірдегі көп тараған атаулардың бірі. Ақтөбе облысындағы Юбилейный атауы – Алтынды, Алматы облысындағы Юбилейный – Көлсай, Шығыс Қазақстан облысында Юбилейный – Бөке, Қостанай облысы Жангелді ауданындағы Юбилейный ауылы – Милысай, Оңтүстік Қазақстан облысындағы Юбилейное ауылының бірі – Өркен, екіншісі – Жаушықұм атауларымен сәтті алмастырылған.

Дмитриевка, Петровка, Антоновка, Леонидовка, Ольгинка атаулары да Сергеевка, Андреевка сияқты кеңестік дәуірдегі көп тараған атаулардың бірі. **Николаевка** атауымен түбірлес атау еліміздің әр түкпіріндегі 9 елді мекенде жаңа атаумен алмастырылған екен. Олар: Алматы облысындағы үш Николаевка атауының бірі – Ажар, екіншісі – Жетіген, үшіншісі – Құйған, Шығыс Қазақстан облысындағы екі Николаевка атауының бірі – Кентарлау, екіншісі – Мойылды, Жамбыл облысындағы Николаевка – Шапырашты, ал Новониколаевка – Байзақ, Павлодар облысындағы Николаевка – Мамбеткөл, Оңтүстік Қазақстан облысындағы Новониколаевка – Жабағылы.

Первомай – идеологиялық ескірген атау. Бұл – 1-Май мерекесіне байланысты қойылған, кеңестік саясатты насихаттайтын атаулардың бірі.

Краснознамен – идеологиялық жағынан ескірген атау. Еліміздің әр түкпірінде осы түбірлес 39 атаудың қайта алмастырылғанының өзі атаудың түп-төркіні туралы көп мән береді.

Қорыта айтқанда, ономастикалық атау беру – өскелең ұрпаққа қазақстандық патриотизмнің дәнін себетін, туған жерге деген құрметті арттыратын келелі істердің бірегейі. Өйткені тәрбиелік мәні зор, құнды атауларды көшелерге, нысандарға беру арқылы еліміздің, халқымыздың тарихы мен мәдениетіне, көрнекті тұлғаларына зор құрмет көрсетіледі. Жер-судың атауы арқылы көпшіліктің назарына белгілі бір құнды ақпарат ұсынатынымызды ұмытпағанымыз абзал.

ГОРОД ПАВЛОДАР

Павлодарская область расположена в северно – восточной части Казахстана на центре реки Иртыш. Административный центр Павлодарской области - город Павлодар. По официальным документам Павлодар строился как фортпост Иртышского военного гарнизона в 18 веке /1/. 1861 году было присвоено статус города и имя князя младенца Павла, что послужило названию города Павлодара. Удобное расположение города, производство добычи соли позволило быстрому росту города. В городе появились деревянные строения: дома, мечети и церкви.

Если сказать, что освоение истории Павлодара начинается с этого периода то мы глубоко заблуждаемся.

Данные местность находился в составе территории Тюркского каганата (551-603), а затем в Западно Тюркском каганате (603-704) и этим самым оставил след в истории кочевников Великой Степи. С обретением Независимости Казахстана начали обретать исконно исторические названия земли. В связи с этим проделана большая исследовательская работа по изучению истории названия города Павлодара. Один из таким исследованием является об исконной названии Павлодара – Кереку. В связи с этим, считаем, необходимым ознакомить со статьей доктора исторических наук Кайрболат Жа-кеновича Нурбаева /2/:

«Названия Кереку - исконно географических и топонимических названии древних казахов, которые обычно присвоевали населенному местности по особенности земли. Этимология названии берет корни с Кимакского периода (IX–X в.в.). Центр Кимакского каганата находился в Приртыше на территории местности Кереку, как известно нам по истории в Прииртыше находилось несколько крупных городов и торговых центров. В исторических летописях указаны исконные названия Кереку: «1722, авг. 4 – 1724, дек. 20 – из журнала кап. Ив. Унковского о пребывании его у джунгарского хунтайджи Цэван-Рабтана. Месяц авг. 1722 года... Прошли урочище Скородум яр и Коряков яр. Проехали устье Беловодья (сейчас Аксу – Қ.Ж.Н.). Прошли Красной яр, Верблюжей яр, Толоконные горы. Дошли до

Ямышевской крепости. Месяц сент. 1722 года... Проехали Черной яр (Қаражар: қазіргі Черноярка – Қ.Ж.Н.). Прошли другой Черной яр... Прошли Вохреной яр... Проехали Каменной яр...» /3/.

Капитан русской армии Унковский укрепления первоначально называл именем урочище, а не именем форпоста, где расположился Коряков. Из данных материалов можно узнать, что до построения военного укрепления Корякова, в 1720 году на месте нынешнего города Павлодара находился урочище а казахов Керегжар (исконно тюркское слово -Керекужар), а военные русские называли его на русском языке: «Коряков Яр» и новый форпост (военное укрепление) было названо «Коряков Яр». Данное названия в документах тех времен находился достаточно долго, но затем почему то слово «Яр» было снято, и превратился с «Коряков Яр» в Коряковское. В это время в правобережи Иртыша с сочетаниями «жар» были и другие населенные местности: например, Қызылжар (на территории нынешнего поселка Иртыш), Қаражар (нынешнее Чернояр) и другие население.

В географических названиях с окончаниями «кереге» употреблялось и в этих краях, и по всей территории Казахстана, например, с названием Керегетас есть озеро, горы, урочища. В Кокшетауской внешней округе (в среднем жузе внешние округа стали создаваться с 1822 года) можно увидеть, что с названием Керегетас существовала речка: «Летние кочевки по речкам... Керегетас». В Аягоском внешней округе находились горы с названием Керегетас : «Зимние (кочевки – Қ.Ж.Н.) – при горах Керегетас». В округах Баянауыл, Аягөз, Қарқаралы был урочища с названиями Керегетас: «Летние кочевки – с речки Чидерты до Саза; зимние – урочище Керегеташ, в 70 верстах от приказа (Баянаульского – Қ.Ж.Н.)... Зимние – при урочище Керейге-таш, в 150 верстах от приказа» /4/.

Тем не менее известный исследователь В.Н. Попова без каких нибудь достоверных источников и фактов утверждает, что названия местности Құрманкөл, Құрмантұз почему то тесно связано с именем купца, производителя соли, выходца из города Тара Н.Корякова, что противоречит вовсе этнониму этого слово. А также мнение

В. Поповой, что добыча озерной соли с начинается с 1700 года во- все ошибочная /5/.

Если обратиться к источникам истории добыча соли в озере Курманколе (по русскому в Коряковской озере) начинается с середины XVIII века «...Разрабатываться оно (Коряковское соляное озеро – Қ.Ж.Н.) стало с половины XVIII столетия... Коряковская соль считается одной из лучших в Сибири...» /6/.

То есть, что добыча соли в озере Курманколе связано с 1720 года со строительством Коряковского форпостом не соответствует исторической правде, и еще один факт, на что необходимо обратит внимание: если местные казахи Коряковский форпост называли по казахски «Кереку», тогда почему они аул около озера Корякова не называют по казахский? Они вед до сих пор его называют Коряковкой.

Есть еще один подтверждающий документ по поводу высказывания В. Поповой: Это Указ Царя с 21 декабря 1750 года «О заготовлении соли в сибирские магазины из Коряковского и пр. озер служилыми казаками», в тот год в городе Тобольске было создана специальный комиссариат по контролю добычи соли, официально Коряков форпост определен как укрепление по ввозу соли /7/.

Доктор исторических наук Жамбыл Артыкбаев выяснил, что XVIII веке в городе Тара не проживал некий русский купец Н.Коряков. Если на самом деле в Курманколе добыча соли производился неким Н.Коряковым, то он добычей занимался только в XVIII веке. Поскольку он никак не мог жить в форпосте Коряков, он не мог приехать в эти края в 1747 -1750 годы, эти факты подтверждают исторические документы /8/.

Во - первых, с 1716 года только после построение военных укреплении на правом берегу Иртыша впервые появились русские люди (военные казаки): «Однако в течение всего 17 столетия стремлению русских продвинуться вверх по Иртышу, к югу от города Тары не суждено было осуществиться, хотя такие попытки делались царским правительством неоднократно». Данный факт поддерживает исследователь истории Сибирских казаков Г.Е. Катанаев: «Намеченное было еще при царе Михаиле Феодоровиче постепенное занятие

русскими острожками и передовыми отрядами мест, лежащих по Иртышу южнее г. Тары при устьях реки Оми, пришлось отложить до более благоприятного времени, ограничившись лишь ежегодными соляными экспедициями вверх по Иртышу до нынешнего г. Павлодара...» /9/.

Во -вторых, гражданские люди начали заселяться в Коряков после 1838 года, когда было присвоено статус станицы: «Сюда же после упразднения Ямышевской крепости в 1838 году были переведены все воинские части, Коряковский форпост переименовали в Коряковскую станицу, которая вскоре стала центром меновой торговли».

В третьях, в первой половине XVIII века война между казахами и жонгарами на позволяло русским купцам, производителям соли заниматься промыслом добычи соли. Только после поражения казахов во второй войне между казахами и жонгарами (1739–1741 г.г.), только после их согласия русские приступили к добыче соли в Курманколе. В то время добыча соли как товар оценивался очень дорого: «В то далекое время государственное жалование выдавалось не только деньгами, но и в натуральной форме: хлебом, овсом, солью. Особенно высоко ценилась соль, – так, высокооплачиваемые казачьи атаманы получали по три пуда соли в год, в Ямышевском же озере садилась наилучшая, очень чистая поваренная соль», – пишет краевед из Омска Н. Фиалков.

Если обращаться к истории края в XVIII веке, то мы отчетливо видим, что в XVII веке сибирские казаки на озере Ямыш добывали соль, например, вот что пишет Д.Н. Фиалков: «Уже в 1610 году Тобольское воеводство закрепило за собой право добывать соль в степных озёрах юга Западной Сибири с целью снабжения ею всей северной Сибири, а в 1613 году был заложен Ямышевский пост для добычи и отправки соли в Сибирь».

В это время русские казаки только один раз в год могли заниматься добычей соли на озере Ямыш, потому что тот берег Иртыша и южная сторона озера Ямыш было перехвачено и принадлежало заселившимся жонгарам. «Ямышевский пост... с одной стороны ограждался берегом Иртыша, а с трех сторон был защищен искусственными

укреплениями, на которых были выставлены пушки... Стояли временные палатки... Работы велись под постоянной охраной, так как на левом берегу Иртыша находились калмыки», – пишет Д.Н. Фиалков.

В конце XVII века на берегу озера Ямыш устраивали торговые ярмарки, где вместе с русскими торговлю вели калмыки, татары, бухарцы, но не один из них не оставался для постоянного проживания, поскольку опасались набегов жонгаров: «Важное значение имела Ямышевская ярмарка, проходившая ежегодно во время успенского поста в течение 2-х или 3-х недель».

Если подвести итоги, то исконное названия Павлодара - Кереку до сих пор живет в памяти народа, но названия не сохранилось в топонимике края, потому что во времена царской колонизации и периоды Советского строя упорно шло истребления исторических названий казахской земли. По словам ученого М.Мырзахметова руссификация имен казахской земли колониальной политик можно разделить на 3 периода: 1) 1731–1822 г.г., 2) 1822–1867 г.г., 3) 1867–1917 г.г.

В современной Павлодарской области появились много названий и переименовании исторических названий во второй половине XIX и начале XX века в связи массовой переселении русских крестьян в Павлодарский уезд и появились новые русские названия: Михайловский, Троицкий, Благовещенский, Тихомировский, Новоспасский, Федоровский, Ивановский, Воскресенский, Благодатный, Покровский, Вознесенский, Духовницкий и другие.

В советский период также проходила компанейщина переименовании городов, поселков, и населенных пунктов. Например, во время руководство Н.Хрущева Павлодарское областное партийное бюро Компартии Казахстана вышло с предложением в ЦК КПСС о переименовании города Павлодар в Хрущевоград, если быть точнее, то в 1954-1964 годы в 5-и областях Целинного края было переименовано на русский язык более 200 аульных и районных советов /2/.

Глава государство – Елбасы Нурсултан Абишевич Назарбаев определил основные задачи духовного развития народа, указал на формирование единой нации, где главным является национальное сознание народа. Главной задачей духовного обновления это прежде

всего сохранения национального кода, обогащение национальных традиции. На основе национально-духовных ценностей мы должны строить будущее, быть конкурентноспособными в мире, находить свое достойное место среди стран мира.

У каждой нации, народа, общества людей есть богатые духовные ценности. Мы тоже должны сохранить свои национальные корни, духовные ценности и традиции.

В мире глобализации развития духовного сознания общества является один из главных направлений развития общества. Генератором реализации этих идей станет молодежь - патриоты родины, казахской земли. В целях воспитания любви к земле, в духе патриотизма в учебные программы ввели программу «Туған жер». Тем самым программа «Туған жер» стало основой воспитания общенационального патриотизма казахстанцев. Любовь к родной земле начинается с обновления исконно - исторических названий родной земли.

ГОРОД АКСУ

общая характеристика города Аксу

Город Аксу – находится в 50 км к югу от г. Павлодара на левом берегу Иртыша. Территория города граничит с Актогайским районом на севере, Баянаульским, Майскими, Лебяжинским районами на юге, с Павлодарским – на западе, с сельской зоной города Экибастуза – на востоке.

Численность населения города составляет 70 000 жителей в составе городского округа с подчинёнными сельскими населёнными пунктами, в том числе собственно города – 45 845 человек (2012 г.) и сельских жителей – 23 048 человек.

Город **Аксу** является центром с подчинёнными сельских округов: *Алғабас, Достық, Евгенийевка, Қалқаман, Қызылжар* и имени *Мәмәйт Омаров*.

Если посмотреть состав аульных округов, то можно обратить внимание на следующее: в *Алғабасский* сельский округ входят аулы: *Алғабас, Айнакөл, Сынтас, Көктас, Қарабай, Жолқұдық, Ребровка, Қаракөл*, в *Достықский* сельский округ входят аулы: *Парамоновка, Төртқұдық, Достық, Пограничник* и станции *Тасқұдық* и *Спутник*, в *Евгеньевский* сельский округ аулы: *Евгеньевка, Сольветка, Үштерек*, в *Қалқаманский* сельский округ аулы: *Қалқаман, Ақжол*, в *Қызылжарский* сельский округ аулы: *Қызылжар, Барынтал, Сарышығанақ, Жаңа-шаруа, Суаткөл*, в сельский округ имени *Мәмәйіта Омарова* аулы: *Құркөл, Еңбек, Путь Ильича, Евден, Дөнентаева, Сырлы-қала, Көктерек*, аул имени *Мәмәйіта Омарова*.

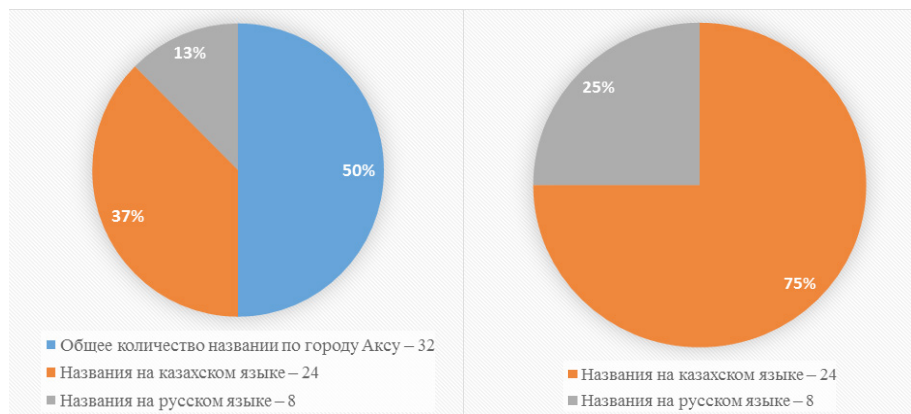
Названия из 7 сельских округов 6 на казахском языке. Считаем, необходимым заменить названия Путь Ильича с идеологических требований времени названиями имеющие смыслом воспитательного значения.

Положение названия населенных пунктов города Аксу можно рассмотреть по нижеследующей схеме:

Общее количество названий по городу Аксу – **32**

Названия на казахском языке – **24**

Названия на русском языке – 8

ГОРОД ЕКИБАСТУЗ

Общая характеристика города Екибастуз

Город Екибастуз – расположенное на южно –западной части Павлодарской области. Основано в 1898 году, в 1957 году присвоено статус города. До открытия угольного разреза озера находящиеся на востоке назывался «Екібастұз». Открытое угольная месторождение, и городишка на базе угольного производства называется историческим названием «Екібастұз».

Город **Екібастұз** имеет в составе следующие аульные округа: **Ақкөл, Байет, Қоянды, Құдайкөл, Екібастұз, Теміржол, Сарықамыс, Төртқұдық** и поселки: **Шідерті, Солнечный**.

Если рассмотреть состав аульных округов района, то можно обратить внимание на следующее: **Аккольской** аульному округу аулы: **Ақкөл, Зеленая роща, Жақсат** ауылдары, **Байетской** аульному округу аулы: **Байет, Атығай** ауылдары, **Кояндинскому** аульному округу аулы: **Қоянды, Теміртас, Құрылысыны, Бесқауға, Шиқылдақ**, аул имени **Ә.Марғұлан**, **Қудайкөлскому** аульному округу аулы: **Құдайкөл, Қарасор, Екибастузскому** аульному округу аулы: **Төртүй, Мыңтомар, Қаражар, Ақши, Көксиыр, Тай, Талдықамыс, Теміржолскому** аульному округу **№3 отделение** и аул **Құлакөл, Сарыкамысскому** аульному округу аулы: **Сарықамыс, Қу-**

андық, Төртқудукскому аульному округу аулы: *Төртқұдық, Боз-шакөл*, 112 разъезд ауылдары кіреді.

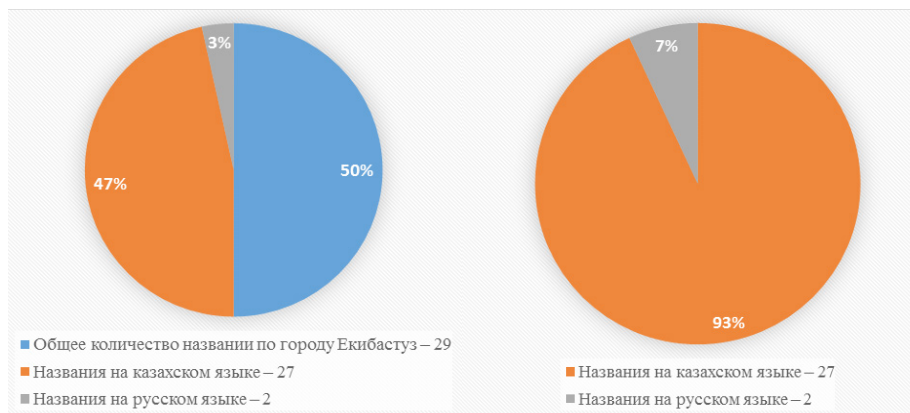
Названия из 8 сельских округов и 2 поселков 9 названиями на казахском языке. Считаю необходимо замена названиями **отделение №3, 112 разъезд** на названиями имеющие со смыслом воспитательного характера, названиями с идеологическими требованиями времени.

Положение названиями населенных пунктов города Екибастуз можно рассмотреть по нижеследующей схеме:

Общее количество названиями по городу Екибастуз – **29**

Названия на казахском языке – **27**

Названия на русском языке – **2**

ЖЕЛЕЗИНСКИЙ РАЙОН

общая характеристика Железинского района

Железинский район основана в 1938 году. Административный центр — село Железинка, расположено в 177 км от города Павлодара. Площадь 7,6 тыс. км². С севера граничит с Омской областью, с северо-востока — с Новосибирской областью, с юга — с Качирским районом, с востока район отделён рекой Иртыш от Иртышского района Павлодарской области. Железинский район объединяет 35 местонаселения и 12 аульных (сельских) округов.

Административный центр района – село **Железинка** (истори-

ческое названия Темірқаш) /12/. Названия аульных округов: *Ақтауский* аульный округ, *Алакольский* аульный округ, *Башмачный* аульный округ, *Веселорощинский* аульный округ, *Еңбекшинский* аульный округ, *Железинский* аульный округ, *Казахстанский* аульный округ, *Леснинский* аульный округ, *Михайловский* аульный округ, *Новомирский* аульный округ, *Озерненский* аульный округ, *Прииртышский* аульный округ.

Если рассмотреть состав аульных округов, то можно обратить внимание на следующее: *Ақтаускому* аульному округу относятся аулы: *Березовка* и *Жолтаптық*, *Алакольскому* аульному округу аулы: *Алалакөл* ауылы, *Башмачному* аульному округу аулы: *Башмачное*, *Береговое*, *Кузьмино*, *Веселорощинскому* аульному округу аулы: *Веселая Роща*, *Дүйсеке*, *Жаңабірлік*, *Славяновка*, *Еңбекшинскому* аульному округу аулы: *Еңбекші*, *Обозное*, *Уалиханов*, *Железинскому* аульному округу аулы: *Железина*, *Захаровка*, *Моисеевка*, *Пятерыжск*, *Казахстанскому* аульному округу аулы: *Жаңа жұлдыз*, *Леснинскому* аульному округу аулы: *Лесное*, *Октябрьское*, *Раздельное*, *Михайловскому* аульному округу аулы: *Благодатное*, *Красновка*, *Михайловка*, *Мыңкөл*, *Петропавловка*, *Новомирскому* аульному округу аул *Церковное*, *Озерному* аульному округу аулы: *Жамбыл*, *Жаңабет*, *Озерное*, *Прииртышскому* аульному округу *Прииртышск*, *Безводное*, *Степное*, *Үрлітүп*.

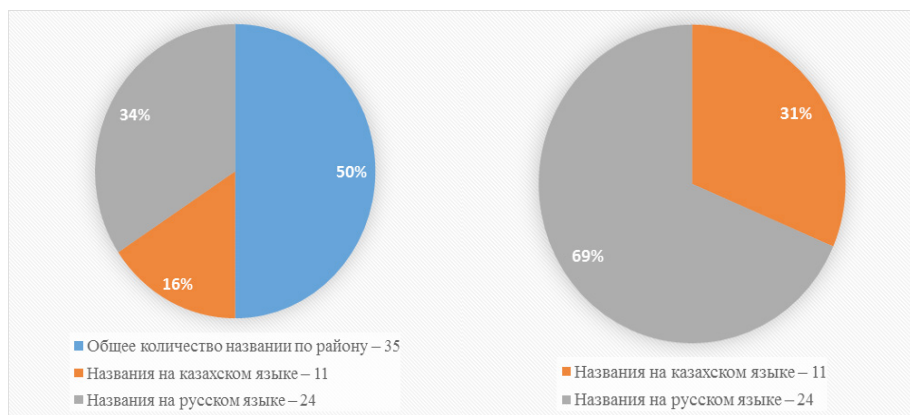
Как видите из 12 аульных округов, входящих в состав района только четыре из них на казахском языке. Остальные 8 названия на русском языке. Среди них такие названия как Октябрьское, Моисеевка, Церковное считается идеологическими устаревшими названиями.

Положение названий населенных пунктов Железинского района можно рассмотреть по нижеследующей схеме:

Общее количество названий по району – **35**

Названия на казахском языке – **11**

Названия на русском языке – **24**

ИРТЫШСКИЙ РАЙОН

общая характеристика Иртышского района

Иртышский район – административно-территориальная единица в северо-западной части Павлодарской области. Образована в 1928 году. Площадь 10,2 тысячи кв. км., численность населения 27,2 тысяч человек. На севере граничит с Омской областью, на западе – с Северо-Казахстанской областью, на юге – с Актогайским районом Павлодарской области и восточной границей является река Иртыш.

Иртышский район объединяет 34 населенных пунктов, 17 аульных (сельских) округов.

Административный центр района – село **Иртыш**. Названия аульных округов: *Агашорынский* аульный округ, *Аманкелдинский* аульный округ, *Байзаковский* аульный округ, *Косагайский* аульный округ, *Кызылжарский* аульный округ, *Коскольский* аульный округ, *Каракудыкский* аульный округ, *Ленинский* аульный округ, *Луговской* аульный округ, *Майконырский* аульный округ, *Панфиловский* аульный округ, *Северный* аульный округ, *Силитенский* аульный округ, *Узынсуский* аульный округ, *Голубовский* аульный округ, *Токтинский* аульный округ, *Иртышский* аульный округ.

Если рассмотреть состав аульных округов, то можно обратить внимание на следующее: Агашорынским аульным округе находятся аулы: *Агашорын*, *Бескене*, *Аманкелдинском* аульным округе

находятся аулы: *Аманкелді, Байзаковском* аульном округе находятся аулы имени *Иса Байзақова, Шұбарат, Қостомар, Үлгілі, Қосағашском* аульном округе находятся *Қосағаш, Тасқұдық, Қызылжарском* аульном округе находятся аулы: *Қызылжар, Тогызак, Косколском* аульном округе находятся аулы: *Коскөл, Қызылқақ, Карақұдықском* аульном округе находятся аулы: *Қарақұдық, Кеңес, Ынтымақ, Қараөткел, Ленинском* аульном округе находятся аул *Ленина, Луговском* аульном округе находятся аулы находятся аулы *Луговой, Акбетей, Майқонырскім* аульном округе находятся аул *Майқоныр, Панфиловском* аульном округе находятся аул имени *Панфилова, Северном* аульном округе находятся аулы *Северный, Қараағаш, Степное, Төбелес, Силитенском* аульном округе находятся аулы *Сілеті, Қызылағаш, Бұланбай, Ұзынсуском* аульном округе находятся аулы *Ақтайлақ, Ұзынсу, Голубовском* аульном округе аул *Голубовка, Токтинском* аульном округе находятся аул *Тоқта, Иртышском* аульном округе аул *Иртыш*.

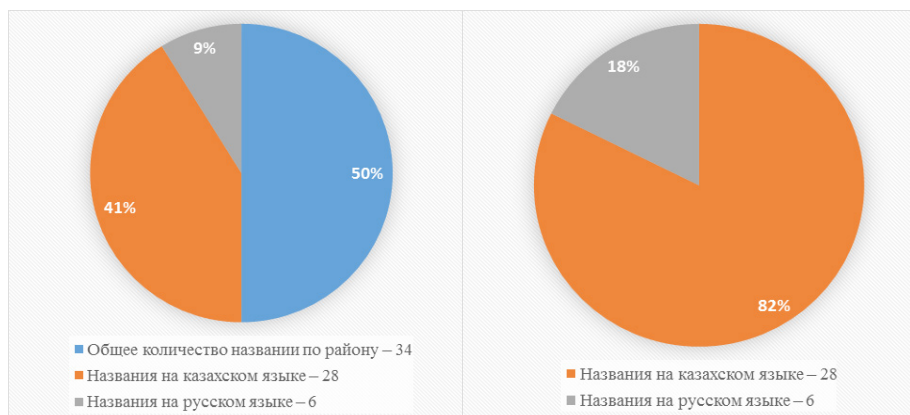
Как видите из 17 аульных округов, входящих в состав района только 12 из них на казахском языке. Остальные 5 названия округов на русском языке. Среди них названия, как имени Ленина не выдерживает никакой критики, считается идеологический устаревшим названиям.

Положение названия населенных пунктов Иртышского района можно рассмотреть по нижеследующей схеме:

Общее количество названия по району – **34**

Названия на казахском языке – **28**

Названия на русском языке – **6**

КАЧИРСКИЙ РАЙОН

общая характеристика Качирского района

Качирский район - образован в 1938 году, на северо-западе граничит с Железинским районом, на северо-востоке — с Карасукским районом Новосибирской области, на востоке — с Успенским районом, на юге и юго-востоке — с Павлодарским районом. На западе естественной границей района является река Иртыш. В северной части Павлодарской области.

Качирский район объединяет 41 населенных пунктов 12 аульных (сельских) округов.

Административный центр — село **Теренколь**. Названия аульных округов: ***Теренкольский*** аульный округ, ***Байконысский*** аульный округ, ***Песчанский*** аульный округ, ***Береговской*** аульный округ, ***Бобровский*** аульный округ, ***Верненский*** аульный округ, ***Воскресенский*** аульный округ, ***Жанакурылыский*** аульный округ, ***Ивановский*** аульный округ, ***Калиновский*** аульный округ, ***Октябрьский*** аульный округ, ***Федоровский*** аульный округ.

Если рассмотреть состав аульных округов района, то можно обратить внимание на следующее: ***Терекольской*** аульном округе находятся аулы: ***Тереңкөл, Юбилейное, Ынтылы, Байконысской*** аульном округе находятся аулы: ***Байқоныс, Қызылтаң, Тілеубай, Песчанском*** аульном округе находятся аулы: ***Песчан, Қарасуық,***

Береговском аульном округе находятся аулы: *Береговой, Луговое, Осьмерыжск, Зеленая Роща, Тихомировка, Бобровском* аульном округе находятся аулы: *Жаңабет, Жасқайрат, Боброво, Верненском* аульном округе находятся аулы: *Тимофеевка, Львовка, Фрументевька, Воскресенском* аульном округе находятся аулы: *Воскресенка, Березовка, Малые-Березняки, Жанакурлыском* аульном округе находятся аулы: *Трофимовка, Покровка, Жаңа-Құрылыс, Тегістік, Пахомовка, Ивановском* аульном округе находятся аулы: *Ивановка, Новоспасовка, Калиновском* аульном округе находятся аулы: *Калиновка, Қызылдау, Қаратал, Октябрьском* аульном округе находятся аулы: *Октябрьск, Благовещенка, Мотогул, Первомайск, Лесное, Федоровском* аульном округе находятся аулы: *Федоровка, Конторка, Воронцовка.*

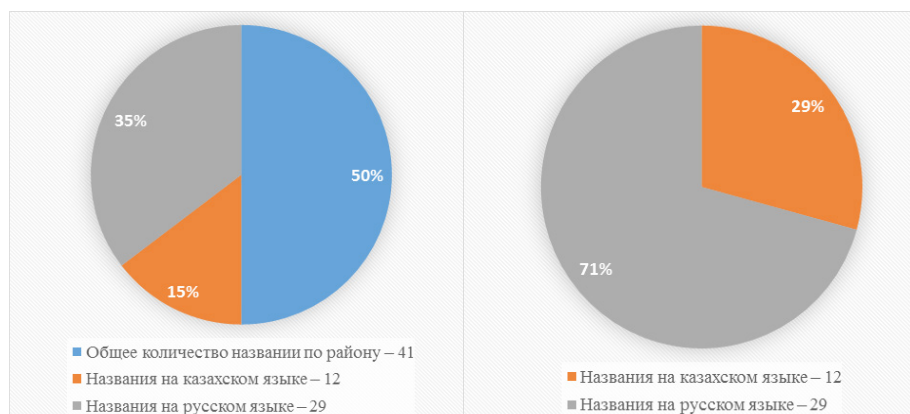
Как видите из 12 аульных округов, входящих в состав района только 3 из них на казахском языке. Остальные 9 названий округов на русском языке. Среди них такие названия Октябрьск, Калиновка, Первомайск идеологически устаревшие названия.

Положение названий населенных пунктов Качирского района можно рассмотреть по нижеследующей схеме:

Общее количество названий по району – 41

Названия на казахском языке – 12

Названия на русском языке – 29

ПАВЛОДАРСКИЙ РАЙОН

общая характеристика Павлодарского района

Павлодарский район расположена в северо-восточной части Павлодарской области, образован в 1928 году, Площадь 6,1 тысяча кв. км. Район граничит с пятью районами области: на северо-западе — с Актогайским, на севере — с Качирский, на северо-востоке — с Успенским, на юге — с Лебяжинским, на западе — с сельской зоной города Аксу.

Павлодарский район объединяет 39 населенных пункта 13 аульных (сельских) округов.

Административный центр района – город **Павлодар**. Названия аульных округов: *Григорьевский* аульный округ, *Зангарский* аульный округ, *Мичуринский* аульный округ, *Красноармейский* аульный округ, *Кенесский* аульный округ, *Луганский* аульный округ, *Ефремовский* аульный округ, *Ольгинский* аульный округ, *Рождественский* аульный округ, *Чернорецкий* аульный округ, *Черноярский* (историческое названия *Қаражар*) аульный округ, *Шакатский* аульный округ, *Заринский* аульный округ.

Енді осы ауылдық округтердің құрамына тоқталсақ, төмендегі көріністі байқаймыз: *Григорьевском* аульном округе находятся аулы: *Набережное, Жаңа қала, Зангарском* аульном округе аулы: *Заңғар, Коряковка, Мичуринском* аульном округе аулы: *Мичурино, Березовка, Госплемстанция, Красноармейском* аульном округе аулы: *Шанды, Красноармейка* и станция *Красноармейка, Кенесском* аульном округе аулы: *Новоямышево* (историческое названия *Қалатұз*), *Әйтiм, Қаратогай, Луганском* аульном округе аулы: *Луганск, Богдановка, Аққұдық, Ефремовском* аульном округе аулы: *Ефремовка, Даниловка, Ольгинском* аульном округе аулы: *Ольгинко, Рождественском* аульном округе аулы: *Розовка, Рождественка, Максимовка, Чернорецком* аульном округе аулы: *Чернорецк* (историческое названия *Қарасу*), *Достық, Қаракөл, Пресное, Черноярском* аульном округе аулы: *Новочерноярка, Черноярка, Сычевка, Шакатском* аульном округе: *Шақат, Толыбай, Көктөбе, Заозерное, Маралды, Заринском* аульном округе *Заря, Бірлік, Жертұмсық, Подстепка, Жетекші*.

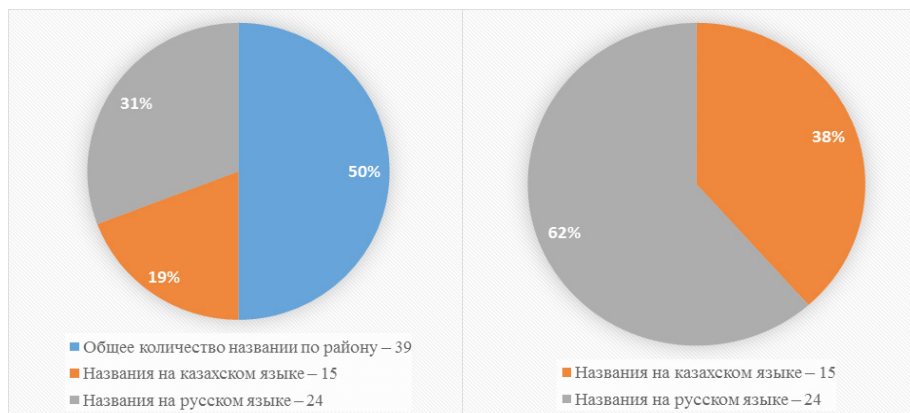
Как видите из 13 аульных округов, входящих в состав района только 3 из них на казахском языке. Среди них Ольгина, Романовка, Николаевка названия поставленные в честь династии императора Романовых, Красноармейка относится к совесткому периоду, названия Богдановка и Рождественка имеют религиозный характер, считается идеологический устаревшими названиями.

Положение названий населенных пунктов Павлодарского района можно рассмотреть по нижеследующей схеме:

Общее количество названий по району – **39**

Названия на казахском языке – **15**

Названия на русском языке – **24**

УСПЕНСКИЙ РАЙОН

общая характеристика Успенского района

Успенский район расположен в северо-восточной части Павлодарской области, образована в 1935 году. На севере и северо-западе граничит с Качирским районом, на западе и юго-западе — с Павлодарским районом, на юго-востоке — с Щербактинским районом, на северо-востоке — с Алтайским краем. Площадь 5,5 тысяч кв. км. Район образована в 1935 году на основе Лозовского района. Указом Президиума Верховного Совета КазССР от 2 января 1963 года в связи ликвидацией Лозовского района была образована Успенский район.

Успенский район объединяет 21 населенных пунктов, 12 аульных (сельских) округов.

Административный центр — село **Успенка**. Названия аульных округов района: **Успенский** аульный округ, **Белоусовский** аульный округ, **Равнопольский** аульный округ, **Надаровский** аульный округ, **Қоныроzekский** аульный округ, **Новопокровский** аульный округ, **Қозыкеткенский** аульный округ, **Ковалевский** аульный округ, **Лозовской** аульный округ, **Қаратайский** аульный округ, **Богатырский** аульный округ, **Таволжанский** аульный округ.

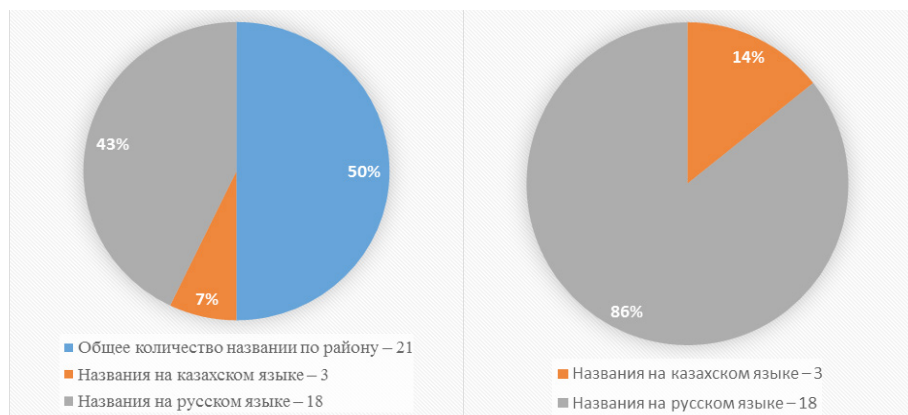
Если рассмотреть состав аульных округов района, то можно обратить внимание на следующее: **Успенскому** аульному округу входят село **Успенское**, **Белоусовскому** аульному округу аулы: **Тимирязев**, **Ольховка**, **Ольгина**, **Равнопольскому** аульному округу аулы: **Константинов**, **Равнополь**, **Надаровскому** аульному округу аулы: **Вознесен**, **Надаров**, **Чистополь**, **Қоныроzekскому** аульному округу аулы: **Қоңырөзек**, **Дмитриев**, **Новопокровскому** аульному округу аулы: **Галицк**, **Новопокров**, **Қозыкеткенскому** аульному округу аулы: **Қозыкеткен**, **Травян (историческое названия Шөптікөл)**, **Ковалевскому** аульному округу аулы: **Ковалев**, **Лозовскому** аульному округу аулы: **Лозов**, **Екатеринослав**, **Қаратайскому** аульному округу аул **Қаратай**, **Богатырскому** аульному округу аул **Богатырь**, **Таволжанскому** аульному округу аул Таволжан.

Как видите из 12 аульных округов, входящих в состав района только 3 из них на казахском языке. Положение названий населенных пунктов по Успенскому району можно рассмотреть по ниже следующей схеме:

Общее количество названий по району – **21**

Названия на казахском языке – **3**

Названия на русском языке – **18**

ЩЕРБАКТИНСКИЙ РАЙОН

общая характеристика Щербактинского района

Щербактинский район образована в составе один из 9 районов Павлодарского округа в 1928 году. В начале 30-х годов она входило в состав Восточно –Казахстанской области, с 15 января 1938 года обратно вошел в состав Павлодарской области. В связи изменениями границ района в 30 –годах район была разделена на аульные советы. С 8 мая 1944 года район разделили на два района: Цурюпинский и Галкинский. 2 января 1963 года названия Цурюпинского района переименована на Щербактинский.

Щербактинский район объединяет 28 населенных пункта 13 аульных (сельских) округов.

Административный центр района – село **Щербакты**. Нынешняя названия аульных округов: *Александровский* аульный округ, *Алексеевский* аульный округ, *Галкинский* аульный округ, *Жылыбулакский* аульный округ, *Сынтасский* аульный округ, *Сосновский* аульный округ, *Татьяновский* аульный округ, *Хмельницкий* аульный округ, *Шегиринский* аульный округ, *Шалдай* аульный округ, *Щербактинский* аульный округ, *Орловский* аульный округ, *Красиловский* аульный округ.

Если рассмотреть состав аульных округов района, то можно обратить внимание на следующее: *Александровском* сельском округе находятся аулы: *Жаңа ауыл* и *Александровка*, *Алексеевском* аульном

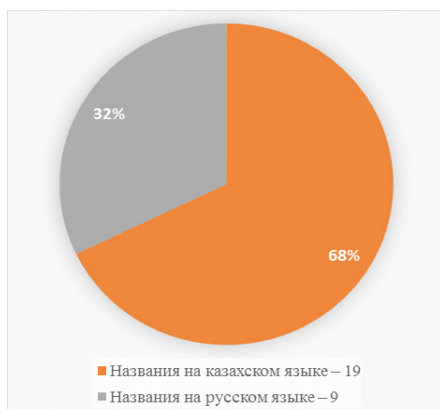
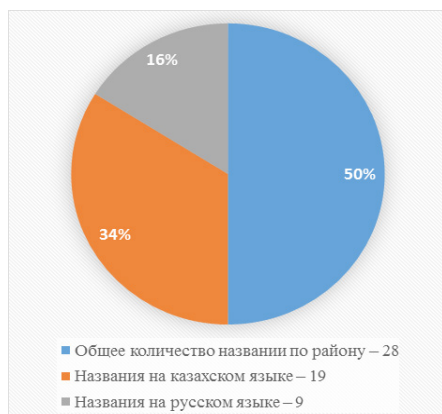
округе находятся аулы: станция *Құрқамыс* и *Алексеевка*, *Бөріқтал*, *Николаевка*, *Назаровка*, *Кахновка*, *Галкинском* аульном округе находятся аулы *Галкин*, *Арбаиген*, *Ботабас*, *Құлат*, *Жылыбулак* *сому* аульном округе находятся аулы: *Жылы бұлақ*, *Қосқұдық*, *Сынтас* *ском* аульном округе находятся аулы: *Сынтас*, *Богодаровка*, *Аникино*, *Сосновском* аульном округе находятся аулы *Сосновка*, *Заборовка*, *Софиевка*, *Сретенка*, *Татьяновском* аульном округе находятся аулы: *Татьяновка*, *Малиновка*, *Сахновка*, *Марьяновка*, *Хмельницким* аульном округе находятся аулы: *Көлбұлақ*, *Хмельницкий* и станция *Маралды*, *Шегиренском* аульном округе находятся аулы: *Шегірен*, *Есілбай*, *Шалдайском* аульном округе находятся аулы: *Шалдай*, *Бозалаң*, *Садықащы*, *Сүгір*, *Шербактинском* аульном округе: село *Шарбақты*, *Орловском* аульном округе находятся аулы: *Орловка*, *Красиловском* аульном округе находятся аул Красиловка.

Как мы видим, из 13 аульных округов, входящих в состав района только 5 из них на казахском языке. Остальные 8 названия округов района на русском языке. Положение названия населенных пунктов Щербактинского района можно рассмотреть по нижеследующей схеме:

Общее количество названий по району – 28

Названия на казахском языке – 19

Названия на русском языке – 9

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Ономастические имена – идет в ногу вместе с обществом - признак нашей этнической культуры. Не зря наши предки говорили: «Название Земли - история родины», ономастические имена относятся к истории, обычаям и традициям нации. Принимая во внимание национальные интересы ономастики, возникает вопрос: «Является ли ономастика казахов развитой с точки зрения распространения нашей страны, несет ли в себе судьбу нации и честь ее исторических деятелей?»

При изучении имеющихся данных мы заметили, что большинство сельских районов и сел в Павлодарской области идеологически устарели, не имеют образовательного значения и несовместимы с сегодняшними требованиями. Проанализировав некоторые из этих названий, мы решили показать, как решали эти проблемы в соседних регионах.

Сергеевка - одно из самых распространенных имен в советское время. Это имя часто встречается не только в Северо-Казахстанской области, но и по ономастике региона. Однако в Актюбинской области Новосергеев был переименован в «Кульсаи», а Сергеевка была переименована в Карабулак, Сергеевка Алматинской области изменена в Бесмоянак, Сергеевка «превратилась» в Кайнар в Восточно-Казахстанской области.

Воскресеновка связано с днем недели - воскресеньем. Это название встречается не только в регионе, который мы рассматриваем, но и в Жетиколском округе Айыртауского района. Это название также встречается в Восточно-Казахстанской, Павлодарской и Жамбылской областях. Одна из радостных новостей заключалась в том, что жители Жамбыла успешно заменили Воскресеновку на село имени Андас Батыра.

Для русских колонизаторов казахская земля казалась пустынной равниной, без конца и края. Вот почему селениям и населенным пунктам налево, направо «раздавали» название - Степной. Стоит отметить, что в советское время только два поселения в Павлодарской области назывались Степное. Однако после обретения независимос-

ти страны одно из Степных Павлодарской области был переименован в Коктобе, а второе приобрело историческое название Бериктал. Степное переименован Кокпекты в Актюбинской области, Степное - Куртай в Восточно-Казахстанской области, Степное - Акжар в Южно-Казахстанской области.

Название ***Заречное*** означает другую сторону реки. Это имя также является одним из самых бессмысленных имен советского времени. Заречное переименован в Мойнак в Алматинской области, Заречное, сейчас Кызылжар в Павлодарской области.

Надеждин и Надежка также известны по всей стране. Ново Надежинка в Актюбинской области сейчас именуется – Жарсай, Надеждинская в Алматинской области – Есик, Надеждовка удачно переименована в Коныр.

Озерное - лингвистическое название - одно из самых бессмысленных и распространенных именовании советского времени. Данное название был заменено новым именами в 9 населенных пунктах по всей стране. Два Приозерных Акмолинской области переименованы в Жалгыз карагай и Родина, в Актюбинской области: Приозерное – Аккөл, Восточно-Казахстанской области: Приозерное – Тугыл, в Карагандинской области одно Озерное – Бухар жырау, второе -Шашубай, Семиозерное в Костанайской области - Аулиеколь, в Восточно-Казахстанской области Кривоозерное – в Саумалкол и Озерное - Тилеусай.

Андреевка наименование широко распространенное в советскую эпоху. В Актюбинской области: Андреевку переименовали в Кызылжар, в Алматинской области: Андреевка – Кабанбай, В Восточно-Казахстанской области Андреевка – Жана тилеу, в Жамбылской области Андреевка сейчас именуется - Болтирик.

Мы заметили, что в Северо-Казахстанской области, которая является предметом исследования, Ленин упоминался 42 раза. Есть 38 улиц, 2 деревни и 2 сельских района. Это большой недостаток, упущение, как для людей, так и для исполнительной власти, что имя человека, который является воплощением зла и геноцида не только казахского народа, но и всей страны Советского Союза, даже рус-

ской общественности, до сих пор является ономастическим именем.

В Восточно-Казахстанской области *Мирному* вернули историческое название Коктерек, Акмолинская область переименовала *Придорожное* в Акбулак. Было бы хорошим делом, если Североказахстанцы возьмут на вооружение опыт переименования соседних областей.

Юбилейное является самым распространенным названием советского периода. Успешно были переименованы этот топоним в различных вариантах: в Актюбинской области Юбилейный – Алтынды, в Алматинской области Юбилейный – Колсай, в Восточно-Казахстанской области Юбилейный – Боке, в Костанайской области, Жангелдинском районе ауыл Юбелейный – Милысай, в Южно-Казахстанской области первое Юбилейное – Оркен, второе – Жаушыкум.

Наименования *Дмитриевка, Петровка, Антоновка, Леонидовка* как и Сергеевка, Андреевка продукт советской эпохи. Однокоренные с названием *Николаевка* населенные пункты по всей стране насчитывает 9 и все они переименованы. Это: в Алматинской области три Николаевки: – Ажар, второй – Жетиген, третий – Куйған, в Восточно-Казахстанской области два населенных пункта с таким названием переименованы, Николаевка: одно – Кентарлау, второе – Мойылды, в Жамбылской области Николаевка – Шапырашты, а Новониколаевка – Байзак, в Павлодарской области Николаевка – Мамбеткол, в Южно-Казахстанской области Новониколаевка – Жабагылы.

Первомай – идеологически устаревшее название. Это название присвоенное в честь 1-Майского праздника, пропагандирующая советскую идеологию.

Краснознамен – идеологически устаревшее имя. Замена данных разных 39 наименований в разных частях страны имеет большое значение для определения этимологии населенных пунктов, селений и т.д..

В заключении хочется отметить, так называемые ономастические имена - одни из самых многообещающих работ, которые по-

сеют семена казахского патриотизма и повысят уважение к родине, земле, краю. Для нашей страны, наших людей большая честь уважать историю и культуру нашей страны, а также отдать дань заслуге и подвигу выдающихся деятелей, которые могут дать ценные имена улицам и объектам. Мы не должны забывать, что через названия селений, населенных пунктов, районов и городов страны мы предлагаем ценную информацию для общественности.

ДЕРЕККӨЗ:

1. Павлодар қаласы / <http://visitkazakhstan.kz>
2. Нұрбаев Қ.Ж. / Павлодарға көне атауы қайтарылуы керек./ <http://abai.kz>
3. История Казахстана в русских источниках XVI-XX веков. VIII том. Часть I. Алматы: «Дайк-Пресс», 2006.
4. История Казахстана в русских источниках XVI-XX веков. II том. Алматы: «Дайк-Пресс», 2005.
5. В.Н. Попова. Ономастика. Словарь географических названий Казахстана. Павлодарская область. Часть I-II. Павлодар: НПФ «ЭКО», 2001.
6. Россия. Полное географическое описание нашего Отечества. Настольная и дорожная книга для русских людей. Под ред. В.П. Семенова. Том XVIII. Киргизский край. СПб.: изд. А.Ф. Девриена, 1903. // В рамках программы «Этнокультурные исследования Павлодарского Прииртышья» (2001-2003 г.г.). Том XII.
7. История Сибири. Ч. 1. (Составил В.К. Андриевич). СПб, 1889.
8. Артыкбаев Ж.О. Кимакский топоним на территории Среднего Прииртышья (опыт этимологического анализа топонима «Керекуяр»). // Историко-культурное наследие кимаков и кипчаков. Серия: Кочевники. Том 2. Павлодар, 2006. С. 168-175.
9. Андриевич. Исторический очерк Сибири. Т. 3. 1742-1762 гг. Томск, 1887.
10. Қазақстанның қайта аталған елді-мекендері мен облыстары. / <http://www.aparu.kz>
11. Сапаров Қ.Т. Павлодар облысының әкімшілік-аумақтық бірліктері мен физикалық-географиялық атауларының көрсеткіш анықтамалығы. – 2 бас. – Павлодар: «Pronto.kz» ЖШС, 2014. – 352 б.
12. Сапаров Қ.Т. Павлодар облысының топонимикалық кеңістігі (қазақтардың кеңістікті игеру тәжірибесінің жер-су атауларындағы көрінісі). Павлодар: «ЭКО» ҒӨФ, 2007. – 308 б.

**ПАВЛОДАР ҚАЛАСЫНДАҒЫ ИДЕОЛОГИЯЛЫҚ
ТҮРҒЫДАН ЕСКІРГЕН КӨШЕ АТАУЛАРЫНЫҢ ТІЗІМІ**

№	Көше атауы
1.	Береговая
2.	Больничный переулок
3.	Виллюйская
4.	Водников переулок
5.	Гагарина
6.	Гурьевская
7.	Дальневосточная
8.	Декабристов
9.	Дерибаса
10.	Днепропетровская
11.	Донецкая
12.	Дорожная
13.	Ермака
14.	Заводской переулок
15.	Запорожская
16.	Затон
17.	Зеленый переулок 1
18.	Зеленый переулок 2
19.	Зырянская
20.	Кирпичная
21.	Кисловодская
22.	Комиссарская
23.	Комсомольская
24.	Красноярская
25.	Крайняя

26.	Крупской
27.	Кубанская
28.	Кулундинская
29.	Курская
30.	Лебяжинская
31.	Ленина
32.	Ленинградская
33.	Ленская
34.	Лимонная
35.	Ломов
36.	Луговая
37.	Львовская
38.	Р. Люксембург
39.	К. Маркса
40.	Матросова переулок
41.	1 Мая
42.	Минина
43.	Мира
44.	Молодогвардейцев
45.	Молодежная
46.	Мостовая
47.	Московская
48.	Муялдинская
49.	Набережная
50.	Новосибирская
51.	29 Ноября
52.	Обская
53.	Одесская
54.	Переулок Октябрат
55.	Омская

56.	Орджоникидзе
57.	Орлоская
58.	Парковая
59.	Пахомова
60.	Пензенская
61.	Песочная
62.	Пионеров переулок
63.	Площадь Победы
64.	Площадь Конституции
65.	Путейская
66.	Пятигорская
67.	Паромная
68.	Перевалочная
69.	переулок Кошевого
70.	Привокзальная
71.	Прибрежная
72.	Рижская
73.	Российская
74.	Ростовская
75.	Рыбная
76.	Саратовская
77.	Садовый переулок
78.	Сахалинская
79.	Семипалантинская
80.	Сенной переулок
81.	Сибирская
82.	Славгородская
83.	Смоленская
84.	Совхозная
85.	Сормова

86.	Таганрогская
87.	Таллинская
88.	Торговая
89.	Томская
90.	Транспортная
91.	Товарная
92.	Ткачева
93.	Тульская
94.	Украинская
95.	Уральская
96.	Урицкого
97.	Усолка
98.	Хабаровская
99.	Целинная
100.	Циолковская
101.	Челябинская
102.	Чапаева
103.	Читинская
104.	Салтыкова- Щедрина
105.	Экибастузская
106.	1 Южная
107.	2 Южная
108.	Юннатов
109.	Якутская
110.	Линия №4
111.	Линия №11
112.	Металлургов
113.	Цефта
114.	Энтузиастов

I	Лесозавод мөлтек ауданы
1.	Проезд 3
2.	Вишневая
3.	Зеленая
4.	Линейный переулок
5.	Литейный переулок
6.	Лунная
7.	Майская
8.	Моторный переулок
9.	Новоселова
10.	Пожарная
11.	Презды А-С
12.	Рабочий переулок
13.	Солнечная
14.	Степная
15.	Строителей переулок
16.	Лесоперевалочная
17.	Луговая
18.	Рябиновая
19.	Тупиковый переулок
20.	Хрустальная
21.	Цветочная
II	Железнодорожный мөлтек ауданы
1.	Посадская
2.	Славянская
3.	Кленовая
4.	Центральная
5.	Степная
6.	переулок Долгопрудный
7.	переулок Резервный

8.	переулок Магистральный
9.	переулок Мостовой
10.	переулок Средний
11.	переулок Луговой
12.	переулок Спортивный
13.	переулок Школьный
14.	переулок Детский
15.	переулок Смородиновый
16.	Дальняя
III	Хромзавод мѳлтек ауданы
1.	1-6 проезд
2.	Центральный проезд
IV	Спутник- 2 мѳлтек ауданы
1.	2 линия
V	Ленин кенті
1.	Автомобилистов
2.	Водителя
3.	Ворошилов
4.	Ермаковская
5.	Западная
6.	Карьерная
7.	Клубная
8.	Космонавтов
9.	Линейная
10.	Маслозаводская
11.	Новая
12.	Новоселовка
13.	Парковая
14.	Пионерская
15.	Подстанция

16.	Пролетарская
17.	Саратовская
18.	Солнечная
19.	Станционная
20.	Степная
21.	Терешкова
22.	Титов
23.	Тракторная
24.	Тухачевский
25.	Урожайная
26.	Целинная
27.	Шоссейная
28.	Элеваторная
29.	Южная
VI	Жетекші ауылы
1.	Молодежная
2.	Степная
3.	Гагарина
4.	Целинная
5.	Энтузиастов
VII	Кенжекөл ауылдық округі Кенжекөл ауылы
1.	Аэродромная
2.	Дорожная
3.	Дружба
4.	Кирпичная
5.	Крайняя
6.	Луговая
7.	Октябрьская
8.	Парковая

9.	Пригородная
10.	Солодовников
11.	Школьный
12.	Южная
VIII	Долгое ауылы
1.	Северная
2.	Центральная

ҚОСЫМША 2

АҚСУ ҚАЛАСЫНДАҒЫ ИДЕОЛОГИЯЛЫҚ ТҮРҒЫДАН ЕСКІРГЕН КӨШЕ АТАУЛАРЫНЫҢ ТІЗІМІ

№	Көше атауы
I	Алғабас селолық округі Айнакөл ауылы
1.	Береговая
2.	Луговая
3.	Мир
4.	Советская
5.	Степная
6.	Строителей
7.	Центральная
8.	Школьная
II	Алғабас селолық округі Алғабас ауылы
1.	Гагарин
2.	Коммунистический
3.	Луговая
4.	Мир
5.	Набережная

6.	Новоселов
7.	Садовая
8.	Советов
III	Алғабас селолық округі Жолқұдық ауылы
1.	Гагарин
2.	Заводская
3.	Комсомольская
4.	Мир
5.	Рабочая
6.	Сахалинская
7.	Степная
8.	Целинная
9.	Школьная
IV	Алғабас селолық округі Ребровка ауылы
1.	Ребровка
V	Қалқаман ауылдық округі Ақжол ауылы
1.	Клубная
2.	Октябрьская
3.	Тельман
4.	Черемушки
5.	Школьная
6.	Юбилейная
7.	Гагарин
8.	Коммунистическая
9.	Луговая
10.	Мир
11.	Набережная

12.	Новоселов
13.	Садовая
14.	Советов
VI	Қалқаман ауылы
1.	45 лет Октября
2.	8 март
3.	Автомобилистер
4.	Вокзальная
5.	Восточная
6.	Гагарин
7.	Дорожная
8.	Заводская
9.	Комсомольская
10.	Ленин
11.	Маркс
12.	Мир
13.	Мичурин
14.	Новостроительная
15.	Песчаная
16.	Промышленная
17.	Садовая
18.	Северная
19.	Северный
20.	Серебрянная
21.	Серебрянская
22.	Советов
23.	Советская
24.	Степная
25.	Строителей
26.	Тастральная

27.	Целинная
28.	Школьная
29.	Южный проезд
VII	Достық селолық округі Достық ауылы
1.	Линия-1
2.	Линия-2
3.	Линия-3
4.	Линия-4
5.	Линия-5
6.	Линия-6
VIII	Достық селолық округі Парамоновка ауылы
1.	Дзержинский
2.	Комсомольская
3.	Крестьянская
4.	Ленин
5.	ЛТО
6.	Маркс
7.	Мир
8.	Молодежная
9.	Новостройки
10.	Олимпийская
11.	Пионерская
12.	Советская
13.	Целинная
IX	Достық селолық округі Төртқұдық ауылы
1.	Комсомольская
2.	Линия-1

3.	Линия-2
4.	Олимпийская
X	Достық селолық округі Пограничник ауылы
1.	Белорусская
2.	Больничная
3.	Вологодская
4.	Новая
5.	Пограничная
6.	Пролетариатская
7.	Северная
8.	Степная
9.	Целинная
XI	Достық селолық округі Спутник станциясы
1.	Железнодорожная
2.	Энергетиктер
3.	Строителей
XII	Евгеньевка селолық округі Евгеньевка ауылы
1.	Ватутин
2.	Гагарин
3.	Интернациональная
4.	Ленин
5.	Маркс
6.	Мир
7.	Парковая
8.	Садовая
9.	Степная
10.	Энтузиастар

XIII	Евгеньевка селолық округі Сольветка ауылы
1.	Ленин
2.	Мир
3.	Новая
XIV	Евгеньевка селолық округі Үштерек ауылы
1.	Восточная
2.	Комсомольская
3.	Ленин
4.	Пионерская
5.	Пригородная
6.	Степная
XV	М. Омаров селолық округі Путь-Ильичаауылы
1.	Гагарин
2.	Красноармейская
3.	Ленин
4.	Молодежная
5.	Новая
6.	Новостроительная
7.	Пролетарская
8.	Садовая
9.	Торговая
10.	Целинная
11.	Школьная
XVI	М. Омаров атындағы селолық округ Құркөл ауылы
1.	40 лет Победы
2.	Мир

3.	Набережная
4.	Отделение-2
5.	Степная

ҚОСЫМША 3

ЕКІБАСТҰЗ ҚАЛАСЫНДАҒЫ ИДЕОЛОГИЯЛЫҚ ТҰРҒЫДАН ЕСКІРГЕН КӨШЕ АТАУЛАРЫНЫҢ ТІЗІМІ

№	Көше атауы
I	Екібастұз қаласы
1.	1 линейный өткелі
2.	1 открытый өткелі
3.	1 южный өткелі
4.	10 линейный өткелі
5.	10 южный өткелі
6.	11 линейный
7.	11 линейный өткелі
8.	11 поле
9.	11 северный өткелі
10.	11 южный өткелі
11.	112 разъезд
12.	116 разъезд
13.	12 линейный өткелі
14.	12 северный өткелі
15.	12 южный өткелі
16.	13 северный өткелі
17.	13 южный өткелі
18.	14 северный өткелі
19.	14 южный өткелі
20.	15 южный өткелі

21.	15а южный өткелі
22.	16 квартал
23.	16 южный өткелі
24.	168 квартал
25.	17 южный өткелі
26.	18 южный өткелі
27.	19 южный өткелі
28.	2 северный өткелі
29.	2 юго-западный өткелі
30.	2 южный өткелі
31.	20 южный өткелі
32.	207 квартал
33.	208 кавартал
34.	21 южный өткелі
35.	22 южный өткелі
36.	23 южный өткелі
37.	24 южный өткелі
38.	25 южный өткелі
39.	26 южный өткелі
40.	27 южный өткелі
41.	28 южный өткелі
42.	29 южный өткелі
43.	3 линейный өткелі
44.	3 северный өткелі
45.	3 юго-западный өткелі
46.	3 южный өткелі
47.	30 южный өткелі
48.	31 южный өткелі
49.	32 южный өткелі
50.	4 линейный өткелі

51.	4 северный өткелі
52.	4 юго-западный өткелі
53.	4 южный өткелі
54.	5 линейный өткелі
55.	5 северный өткелі
56.	5 юго-западный өткелі
57.	6 линейный өткелі
58.	6 северный өткелі
59.	6 юго-западный өткелі
60.	6 южный өткелі
61.	7 северный өткелі
62.	7 юго-западный өткелі
63.	7 юго-западный өткелі
64.	7 южный өткелі
65.	8 северный өткелі
66.	8 юго-западный өткелі
67.	8 юго-западный өткелі
68.	8 южный өткелі
69.	9 линейный өткелі
70.	9 юго-западный өткелі
71.	9 южный өткелі
72.	Ленина көшесі
73.	50-лет октября көшесі
74.	Речная көшесі
75.	Новоселов көшесі
76.	Нефтянников көшесі
77.	Энергетическая
78.	Привокзальная
79.	Автомобилистов
80.	1 школьный проезд

81.	Воинов интернационалистов
82.	14 северный
83.	Гагарина
84.	Геологическая
85.	Сибирская
86.	Декабристов
87.	Деповская
88.	Диспетчерская
89.	Дружбы
90.	Железнодорожная
91.	Заводская
92.	Западная
93.	Зелёная
94.	Интернациональная
95.	Широтный проезд
96.	Киевская
97.	Космонавтов
98.	Крупской
99.	Ленина
100.	Ленинградская
101.	Локомотивная
102.	Майская
103.	Мира
104.	Молодежная
105.	Молодогвардейцев
106.	Московская
107.	Нефтянников
108.	Новосёлов
109.	Новосибирская
110.	Октябрьская

111.	Омская
112.	Первомайская
113.	Пионерская
114.	Профсоюзная
115.	Путейская
116.	Промышленная
117.	Рабочая
118.	Рассветная
119.	Советов
120.	Степная
121.	Строительная
122.	Транспортная
123.	Трудовая
124.	Тукая
125.	Угольная
126.	Угольщиков
127.	Узловая
128.	Целинная
129.	Шахтерская
130.	Шахтостроителей
131.	Школьная
132.	Энергетиков
133.	Энтузиастов
134.	Юбилейная
135.	70 лет влксм
136.	8 марта
II	Шідерті кенті
1.	Гаражная
2.	Калинина
3.	Береговая

4.	Ленина
5.	Мира
6.	Набережная
7.	Новоселов
8.	Мира кайғышы
9.	Степной кайғышы
10.	Сельская
11.	Спортивная
12.	Степная
13.	Терешкова
14.	Целинная
15.	Школьная
16.	Энергетиков
17.	Энтузиастов
18.	Юбилейная
19.	Юности
20.	Водопроводная
21.	Вокзальная
22.	Железнодорожная
23.	Заречная
24.	Комсомольская
25.	Железнодорожный
26.	Проездная
27.	Советская
28.	Центральная
29.	Южная
III	Солнечный кенті
1.	«Автомобилист-2»
2.	1 өткел
3.	3 өткел

4.	Автомобилист
5.	Дружба
6.	Зеленый өткелі
7.	Интернациональная
8.	Мира
9.	Набережная
10.	«Автомобилист-1»
11.	«Автомобилист-2»
12.	Солнечный 1 өткелі
13.	Солнечный өткелі
14.	«Автомобилист-эк»
15.	Сельхозугодья
IV	Бәйет
1.	Мира
2.	Набережная
3.	«Автомобилист-1» даңғылы
4.	«Автомобилист-2»
5.	Солнечный 1 өткелі
6.	Солнечный өткелі
V	Атығай
1.	Сельхозугодья
2.	үшінші
3.	төртінші
4.	бесінші
5.	алтыншы
6.	жетінші
VI	Ақкөл ауылдық округі
1.	Зеленая роща
2.	Строительный
3.	Ленин

4.	Присовхозное
5.	Целинный
6.	Школьный
VII	Шықылдақ ауылы
1.	Зимняя точка
2.	Механизаторская
3.	Нижняя база
4.	Озерная
5.	Приозерная
6.	Речная
7.	Урожайная
8.	Школьная
VIII	Құдайкөл ауылы
1.	Движимое имущество
2.	Молодежная
3.	Сельхозуголья
IX	Қоянды ауылдық округі
1.	Интернациональный
2.	Механизатор
3.	Животноводов
4.	Строительная
5.	Новоселов
X	Қарасу ауылдық округі, бесқауға ауылы
1.	Движимое имущество
2.	2 бөлімше
XI	Төртүй ауылы
1.	Западный
2.	Котельная
3.	Первомайский

4.	Центральная
5.	Школьная

ҚОСЫМША 4

ЖЕЛЕЗИН АУДАНЫ БОЙЫНША ИДЕОЛОГИЯЛЫҚ ТҰРҒЫДАН ЕСКІРГЕН КӨШЕ АТАУЛАРЫНЫҢ ТІЗІМІ

№	Көше атауы
I	Ақтау ауылдық округі Березовка ауылы
1.	Лесная
2.	Спортивная
3.	Целинная
II	Ақтау ауылдық округі Жолтаптық ауылы
1.	Гагарин
2.	Кооперативная
3.	Школьная
III	Алакөл ауылдық округі Алакөл ауылы
1.	40 лет Октября
2.	Восточная
3.	Гагарин
4.	Комсомольская
5.	Ленин
6.	Лесная
7.	Новая
8.	Северная
9.	Советская

10.	Титов
11.	Целинная
12.	Чапаев
IV	Башмачный ауылдық округі Башмачное ауылы
1.	Тельман
2.	1 мая
3.	Береговая
4.	Ленин
5.	Мира
6.	Набережное
7.	Совхозный тұйық көшесі
8.	Степная
9.	Фрунзе
10.	Целинная
11.	Юбилейная
V	Башмачное ауылдық округі Береговое ауылы
1.	Береговая
2.	Конторная
3.	Парковая
4.	Сахалин
5.	Степная
6.	Центральная
7.	Школьная
VI	Башмачное ауылдық округі Кузьмино ауылы
1.	Мира
2.	Степная

VII	Веселорощин ауылдық округі Веселая Роща
1.	40 лет Победы
2.	60 лет Октября
3.	Ленин
4.	Лесная
5.	Осеняя
6.	Садовая
7.	Целинная
VIII	Веселорощин ауылдық округі Дүйсеке ауылы
1.	Луговая
2.	Пришкольная
3.	Степная
4.	Торговая
IX	Веселорощин ауылдық округі Жаңабірлік ауылы
1.	Лесная
2.	Центральная
3.	Школьная
X	Веселорощин ауылдық округі Славяновка ауылы
1.	Славянская
2.	Украинская
XI	Еңбекші ауылдық округі Еңбекші ауылы
1.	Тельман
2.	8 март
3.	Ленин
4.	Лесная

5.	Целинная
XII	Еңбекші ауылдық округі Обозное ауылы
1.	Ленин
2.	Лесная
3.	Новая
XIII	Еңбекші ауылдық округі Уалиханов ауылы
1.	Железнодорожниктер
2.	Зеленая
3.	Лесная
4.	Молодежная
5.	Привокзальная
6.	Степная
7.	Целинная
8.	Школьная
9.	Энергетиктер
XIV	Железинка ауылдық округі Железина ауылы
1.	Береговая
2.	Гагарин
3.	Дзержинского
4.	Заводская
5.	Зерновая
6.	Клубная
7.	Космонавтов
8.	Ленин
9.	Луговая
10.	Мир
11.	Набережная

12.	Октябрь
13.	Переулук Зеленый
14.	Пионерская
15.	Садовая
16.	Советов
17.	Совхозная
18.	Советская
19.	Степная
20.	Титов
21.	Школьная
22.	Энергетиков
XV	Железин ауылдық округі Захаровка ауылы
1.	Интернациональная
2.	Ленин
3.	Школьная
4.	Юбилейная
XVI	Железин ауылдық округі Моисеевка ауылы
1.	50 лет Октября
XVII	Железин ауылдық округі Пятерыжск ауылы
1.	Береговая
2.	Советов
3.	Степная
4.	Целинная
XVIII	Қазақстан ауылдық округі Жаңа жұлдыз ауылы
1.	Береговая

2.	Гагарин
3.	Механизаторская
4.	Северная
5.	Степная
6.	Целинная
7.	Центральная
8.	Школьная
9.	Юбилейная
XIX	Лесное ауылдық округі Крупское ауылы
1.	Крупская
XX	Лесное ауылдық округі Лесное ауылы
1.	40 лет Октября
2.	Гагарин
3.	Дружба
4.	Зеленая 1
5.	Зеленая 2
6.	Интернациональная
7.	Лесная
8.	Мира
9.	Первомайская
10.	Советов
XXI	Лесное ауылдық округі Октябрьское ауылы
1.	Октябрьская
XXII	Лесное ауылдық округі Раздельное ауылы
1.	Раздельная

XXIII	Михайловка ауылдық округі Благодатное ауылы
1.	Благодатненская
XXIV	Михайловка ауылдық округі Красновка ауылы
1.	Ленин
2.	Новая
3.	Степная
XXV	Михайлов ауылдық округі Михайловка ауылы
1.	1 май
2.	50 лет ВЛКСМ
3.	Автобазовская
4.	Гагарин
5.	Дзержинский
6.	Кооперативная
7.	Ленин
8.	Парковая
9.	ПТУ-20
10.	Садоогород
11.	Советская
12.	Совхозная
13.	Строительная
14.	Фрунзе
15.	Чапаев
16.	Школьная
17.	Щорс
XXVI	Михайлов ауылдық округі Мыңкөл ауылы
1.	Вокзальная

2.	Элеваторная
XXVII	Михайлов ауылдық округі Петропавловка ауылы
1.	Кооперативная
2.	Степная
3.	Школьная
XXVIII	Новомир ауылдық округі Церковное ауылы
1.	1 май
2.	Ленин
3.	Лесная
4.	Мира
5.	Новая
6.	Победа
7.	Советов
XXIX	Озерный ауылдық округі Жамбыл ауылы
1.	Зеленая
2.	Короткая
3.	Центральная
XXX	Озерный ауылдық округі Жаңабет ауылы
1.	Зеленая
2.	Центральная
XXXI	Озерный ауылдық округі Озерное ауылы
1.	Гагарин
2.	Карл Маркс
3.	Комсомольская
4.	Ленин
5.	Ленинградская

6.	Мира
7.	Титов
8.	Целинная
XXXII	Прииртышск ауылдық округі Прииртышск ауылы
1.	Гагарин
2.	Ленин
3.	Молодежная
4.	Мир
5.	Нефтянников
6.	1 май
7.	Титов
8.	Переулок
9.	Школьный
10.	Целинная
XXXIII	Прииртышск ауылдық округі Безводное ауылы
1.	Березовая
2.	Центральная
XXXIV	Прииртышск ауылдық округі Степное ауылы
1.	Степной
XXXV	Прииртышск ауылдық округі Үрлітүп ауылы
1.	Береговая
2.	Центральная

**ЕРТІС АУДАНЫ БОЙЫНША ИДЕОЛОГИЯЛЫҚ
ТҮРҒЫДАН ЕСКІРГЕН КӨШЕ АТАУЛАРЫНЫҢ ТІЗІМІ**

№	Көше атауы
I	Қызылжар селолық округі Барынтал ауылы
1.	Береговая
II	Қызылжар селолық округі Қызылжар ауылы
1.	30 лет Целины
2.	60 лет Октября
3.	Гагарин
4.	Дорожная
5.	Зеленая
6.	Луговая
7.	Молодежная
8.	Новостроительная
9.	Садовая
10.	Строителей
11.	Школьная
12.	Энтузиастов
III	Қызылжар селолық округі Сарышығанақ ауылы
1.	1-Переулок
2.	2-Переулок
3.	Восточная
4.	Луговая
5.	Молодежная
6.	Степная

7.	Строителей
8.	Центральная
9.	Школьная
IV	Ағашорын ауылдық округі Ағашорын ауылы
1.	Целинная
2.	Почтовая
3.	Садовая
4.	Студенческая
5.	Набережная
6.	Костромская
7.	Новая
V	Байзақов ауылдық округ Байзақов ауылы
1.	Гагарин
2.	Почтовая
3.	К-Маркс
4.	Ленин
5.	Свердлов
6.	Набережная
7.	Чапаев
8.	Мир
9.	40 лет Каз ССР
10.	Кошевой
VI	Байзақов ауылдық округі Костомар ауылы
1.	Береговая
2.	Новоселова
3.	Центральная

VII	Байзақов ауылдық округ Шұбарат ауылы
1.	Зеленая
2.	Северная
VIII	Байзақов ауылдық округ Үлгілі ауылы
1.	Дальная
2.	Прибрежная
3.	Степная
4.	Школьная
IX	Голубовка ауылдық округі Голубовка ауылы
1.	Интернационал
2.	Озерная
3.	Целинная
4.	Степная
5.	Цветочная
6.	Мир
7.	Тұйық көше Школьный
X	Ертіс селолық округі Ертіс ауылы
1.	1-набережная
2.	2-набережная
3.	Карел –Полка
4.	Гагарин
5.	Фрунзе
6.	Телман
7.	Степной
8.	Луговой
9.	Строительный

10.	Береговой
11.	Интернациональный
12.	Пристань
XI	Қоскөл ауылы
1.	Зеленая
2.	Комсомольская
3.	Мир
4.	Озерный
5.	Приозерный
6.	Садовый
7.	Северный
8.	Селетинский
9.	Строительный
10.	Целинная
XII	Қызылқак ауылы
1.	Ленин
2.	Почтовый
3.	Специалистов
4.	Омская
5.	Молодежный
6.	Заречный
7.	Парков
8.	Гагарин
9.	Комсомольский
10.	Набережный
11.	Степной
12.	Целинный
13.	Школьный
14.	Шоссейный
15.	Озерный

16.	Парковый
17.	Школьный
XIII	Тоғызак ауылы
1.	Парковый
2.	Школьный
XIV	Ленин ауылы
1.	Мир
2.	Юбилейный
3.	Комсомольский
4.	Гагарин
5.	Октябрьский
6.	Саманный
XV	Майқоңыр ауылы
1.	Дзержинский
2.	Молодежный
3.	Садовый
4.	Аэродром
5.	Степной
6.	Дорожный
7.	Мира
8.	Берлин
XVI	Панфилов ауылы
1.	Строительный
2.	Целинный
3.	Западный
XVII	Тоқта ауылы
1.	Ленин
2.	Мир
XVIII	Северный ауылы
1.	Садовый

2.	Советов
3.	Степная
4.	Береговая
XIX	Степное ауылы
1.	Степной
XX	Токта ауылы
1.	Базовый
2.	Гагарин
3.	Ленин
4.	Мир
5.	Советская
6.	Степная
7.	Студенческий
8.	Целинная

ҚОСЫМША 6

КАЧИР АУДАНЫ БОЙЫНША ИДЕОЛОГИЯЛЫҚ ТҰРҒЫДАН ЕСКІРГЕН КӨШЕ АТАУЛАРЫНЫҢ ТІЗІМІ

№	Көше атауы
I	Байқоныс ауылдық округі Байқоныс ауылы
1.	Гагарин
2.	Фрунзе
3.	Дзержинская
4.	Строительная
5.	Луговая
6.	Целинная
7.	Гвардейская

II	Берегавой ауылдық округі Берегавое ауылы
1.	1 мая
2.	Гагарин
3.	Мир
4.	Набережный
5.	Победа
6.	Степной
7.	Целинная
III	Берегавой ауылдық округі Зеленая роща ауылы
1.	Новая
2.	Целинная
3.	Школьная
IV	Берегавой ауылдық округі Лугавое ауылы
1.	Береговой
V	Берегавой ауылдық округі Осьмерыжск ауылы
1.	1 Мая
2.	Гвардейск
3.	Набережный
VI	Берегавой ауылдық округі
	Тихомировка ауылы
1.	Советов
2.	Мир
VIII	Бобровка ауылдық округі Жаңабет ауылы
1.	Агрономия
2.	Восточный
3.	Гагарин

4.	Дружба
5.	Кооператив
6.	Ленинград
7.	Молодежная
8.	Набережная
9.	Новоселов
10.	Пионер
11.	Приозерная
12.	Школьная
IX	Бобровка ауылдық округі Жасқайрат ауылы
1.	Лесной
X	Верненка ауылдық округі Львовка ауылы
1.	Северная көшесі
XI	Верненка ауылдық округі Фрументьевка ауылы
1.	Восточная
2.	Западная
3.	Клубная
4.	Мир
5.	Советов
6.	Школьный
XII	Воскресенка ауылдық округі Воскресенка ауылы
1.	Коммунар
2.	Молодежная
3.	Совет
4.	Совхоз
5.	Степной

6.	Украин
7.	Целинная
8.	Элеватор
XIII	Воскресенка ауылдық округі Березовка ауылы
1.	Советов
2.	Степной
3.	Целинная
4.	Мир
5.	Дружба
6.	Молодежный
7.	Северная
8.	Кишинев
9.	Школьная
XIV	Воскресенка ауылдық округі Малые-березняки ауылы
1.	Озерная
XV	Жаңа-Құрылыс ауылдық округі Трофимовка ауылы
1.	Степной
2.	Мир
3.	Целинная
4.	Совхозная
XVI	Жаңа-Құрылыс ауылдық округі Пахомовка ауылы
1.	Степная
XVII	Жаңа-Құрылыс ауылдық округі Покровка ауылы
1.	Садовая көшесі

XVIII	Ивановка ауылдық округі Ивановка ауылы
1.	Целинная
2.	Степной
3.	Мир
4.	Школьная
5.	Клубная
6.	Ленин
7.	Гагарин
8.	Молодежная
XIX	Ивановка ауылдық округі Новоспасовка ауылы
1.	Новоспасовка
XX	Калиновка ауылдық округі Калиновка ауылы
1.	Березовая
2.	Гагарин
3.	Лесной
4.	Молодежный
5.	Новоселов
6.	Победа
7.	Советов
XXI	Калиновка ауылдық округі Қызылдау ауылы
1.	Школьная
2.	Лесной
3.	Новокиев
XXII	Калиновка ауылдық округі Қаратал ауылы
1.	Лесной

XXIII	Тереңкөл ауылдық округі Тереңкөл ауылы
1.	40-я Годовщина
2.	Базарный
3.	Гагарин
4.	Дачный
5.	Дзержинский
6.	Дружба
7.	Заводская
8.	Заготзерно
9.	Зерноградская
10.	Клубный
11.	Комсомол
12.	Комсомольский
13.	Лазо
14.	Мир
15.	Молодежный
16.	Первомайский
17.	Победа
18.	Подстанция
19.	Пристань
20.	Речная
21.	Северная
22.	Степная
23.	Строительная
24.	Титов
25.	Фрунзе
26.	Чапаева
27.	Школьный
28.	Южный

XXIV	Октябрь ауылдық округі Октябрь ауылы
1.	Восточный
2.	Ленин
3.	Ленинград
4.	Новая
5.	№1 Бөлімше
6.	Северная
7.	Целинная
8.	Школьная
XXV	Октябрь ауылдық округі Лесное ауылы
1.	Лесное
XXVI	Октябрь ауылдық округі Матағұл ауылы
1.	1 май
XXVII	Октябрь ауылдық округі Благовещенка ауылы
1.	8 март
2.	Степная
XXVIII	Октябрь ауылдық округі Первомайск ауылы
1.	Новая
XXIX	Песчан ауылдық округі Песчан ауылы
1.	Молодежная
2.	Луговая
3.	Октябрьская
4.	50 лет Казахской ССР
5.	1 май
6.	Клубная

7.	Космонавтов
8.	Мельничный түйық көшесі
9.	Котовский түйық көшесі
10.	Школьный түйық көшесі
11.	Гагарин
12.	Советов
13.	Заводская
14.	Береговая
15.	Кооперативный түйық көшесі
16.	Шоссейная
17.	Степная
18.	Мир
19.	Новостройки
20.	Целинная
21.	Олимпийская
22.	Шоссейная
23.	Октябрьская
24.	50 лет Каз ССР
25.	Чапаев
26.	60 лет Октября
27.	Фрунзе
28.	Мир түйық көшесі
29.	Рябовой түйық көшесі
30.	Котельный түйық көшесі
31.	Ягодный түйық көшесі
32.	Аптечный түйық көшесі
33.	Строительный түйық көшесі
34.	Садовый түйық көшесі
35.	Центральный түйық көшесі
36.	Речной

XXX	Песчан ауылдық округі Қарасуық ауылы
1.	Школьная
2.	Луговая
XXXI	Федоровка ауылдық округі Федоровка ауылы
1.	Степная
2.	Советов
3.	Восточная
4.	Пролетарская
5.	Молодежная
6.	Ленин
7.	Фрунзе
8.	Мир
9.	Южная
10.	Школьная

ҚОСЫМША 7

ПАВЛОДАР АУДАНЫ БОЙЫНША ИДЕОЛОГИЯЛЫҚ ТҰРҒЫДАН ЕСКІРГЕН КӨШЕ АТАУЛАРЫНЫҢ ТІЗІМІ

№	Көше атауы
I	Павлодар ауылы
1.	Қаз. Кср 50 жылдығы
2.	Вологод
3.	Комсомол
4.	Клуб
5.	1-ші бағыт
6.	2-ші бағыт
7.	5-ші бағыт

8.	Октябрьская
9.	Пионер
10.	2-ші өткел
11.	3-ші өткел
II	Григорьевка ауылдық округі Набережное ауылы
1.	Украинская
2.	Мир
3.	Интернациональная
4.	Целинная
5.	Школьная
6.	Центральная
7.	Гагарин
8.	Степная
9.	Молодежная
10.	Водников
III	Григорьевка ауылдық округі Жаңа қала ауылы
1.	Центральная
2.	1Май
3.	Степная
4.	Береговая
5.	Комсомольская
6.	Школьная
IV	Чернорецк ауылдық округі Чернорецк ауылы
1.	40 лет Победы
2.	Береговая
3.	Ленин
4.	Мир
5.	1 Мая

6.	Степная
7.	Новая
8.	Восточная
9.	Советов
V	Чернорецк ауылдық округі Достық ауылы
1.	Интернациональная
2.	Школьная
3.	Строительная
4.	Целинная
5.	Интернациональная
VI	Чернорецк ауылдық округі Пресное ауылы
1.	Юбилейная
2.	Молодежная
3.	1Май
4.	Новая
5.	Победа
VII	Рождественка ауылдық округі Розовка ауылы
1.	Комсомольская
2.	Гагарин
3.	Новая
4.	Садовая
VIII	Рождественка ауылдық округі Рождественка ауылы
1.	Садовая
2.	Южная
3.	Новая
4.	Степная

5.	Целинная
IX	Рождественка ауылдық округі Максимовка ауылы
1.	Степная
X	Кеңес ауылдық округі Новоямышев ауылы
1.	Заготзерно
2.	Целинная
3.	Гагарин
XI	Кеңес ауылдық округі Әйтiм ауылы
1.	Гагарина
2.	Школьная
3.	Титова
XII	Кеңес ауылдық округі Қаратоғай ауылы
1.	Почтовая
2.	Школьная
XIII	Заңғар ауылдық округі Заңғар ауылы
1.	1 Май
2.	Мир
3.	Зеленая
4.	Школьная
5.	Строительная
XIV	Заңғар ауылдық округі Коряковка ауылы
1.	Новая
2.	Целинная
3.	Ветеранов
4.	Строительная

XV	Шақат ауылдық округі Маралды ауылы
1.	Гагарин
2.	Степная
3.	Целинная
XVI	Шақат ауылдық округі Шақат ауылы
1.	Мир
2.	Садовая
3.	Механизаторская
4.	Степная
XVII	Шақат ауылдық округі Көктөбе ауылы
1.	Речная
XVIII	Шақат ауылдық округі Заозерное ауылы
1.	Заозерное
XIX	Ольгинка ауылдық округі Ольгинка ауылы
1.	Школьная
2.	Гагарин
3.	Целинная
4.	Степная
5.	Мир
XX	Красноармейка ауылдық округі Красноармейка ауылы
1.	Степная
2.	Западная
3.	Строительная
4.	Садовая
5.	Целинная

6.	Кубанская
7.	Ленин
8.	Комсомольская
9.	Терешкова
10.	Московская
11.	Тельман
12.	1 Май
13.	Калинин
14.	60 лет Октября
15.	Элеваторская
16.	Заготзерновская
17.	Школьная
18.	Октябрьская
19.	Механизаторская
20.	Мичурин
21.	Гагарин
22.	Новая
23.	Мирная
XXI	Мичурин ауылдық округі Мичурин ауылы
1.	Молодежная
2.	Садовая
3.	Береговая
4.	Набережная
5.	Гурьев
6.	Мичурин
7.	Гагарин
8.	Озерный (тұйық көше)
9.	Лесная
10.	Типкаши

XXII	Мичурин ауылдық округі Госплемстанция ауылы
1.	Молодежная
2.	Клубная
3.	Школьная
4.	Гаражная
5.	Банная
6.	Октябрьская
7.	Библиотечная
XXIII	Мичурин ауылдық округі Березовка ауылы
1.	Центральная
XXIV	Заря ауылдық округі Заря ауылы
1.	Мир
2.	Дружбы
3.	Дерибас
4.	Школьная
5.	Победа
XXV	Луганск ауылдық округі Луганск ауылы
1.	Советская
2.	Ленин
3.	Гагарин
4.	Мир
5.	Терешкова
6.	Молодежная
7.	Механизаторов
8.	Юбилейная
9.	50 лет Октября
10.	Восток (тұйық көше)

11.	Восход (тұйықкөше)
XXVI	Луганск ауылдық округі Богдановка ауылы
1.	Богдановка
XXVII	Ефремовка ауылдық округі Ефремовка ауылы
1.	Целинная
2.	Гагарин
3.	Школьная
4.	Строительная
5.	Новая
6.	Степная
7.	Молодежная
8.	1Май
9.	Лесная
10.	Мир
XXVIII	Ефремовка ауылдық округі Даниловка ауылы
1.	Октябрьская
2.	Школьная
XXIX	Черноярка ауылдық округі Новочерноярка ауылы
1.	Береговая
2.	Садовая
3.	Комсомольская
4.	Центральная
5.	Юбилейная
6.	Экспериментальная
7.	Мир
8.	Новая

9.	Памятная
XXX	Черноярка ауылдық округі Черноярка ауылы
1.	Лесная
2.	Школьная
3.	Молодежная
4.	Береговая
XXXI	Черноярка ауылдық округі Сычевка ауылы
1.	Целинная
2.	Набережная
3.	60 лет Победы

ҚОСЫМША 8

УСПЕН АУДАНЫ БОЙЫНША ИДЕОЛОГИЯЛЫҚ ТҰРҒЫДАН ЕСКІРГЕН КӨШЕ АТАУЛАРЫНЫҢ ТІЗІМІ

№	Көше атауы
I	Успен ауылдық округі Успен ауылы
1.	I Май
2.	8 Март
3.	Восточная
4.	Гагарин
5.	Дружба
6.	Коммунальная
7.	Комсомольская
8.	Крупская
9.	Ленин
10.	Мир
11.	Молодежная

12.	Новосельская
13.	Пролетарская
14.	Северная
15.	Степная
16.	Строительная
17.	Терешкова
18.	Чапаева
19.	Элеваторная
20.	Энергетиков
21.	Юбилейная
22.	Южная
II	Успен ауылдық округі Белоусовка ауылы
1.	Молодежная
2.	Северная
3.	Советтер
4.	Школьная
5.	Юбилейная
III	Қоңырөзек ауылдық округі Қоңырөзек ауылы
1.	Мира
2.	Советов
3.	Степная
V	Қозыкеткен ауылдық округі Қозыкеткен ауылы
1.	Мир
2.	Производственный
VI	Қозыкеткен ауылдық округі Травянка ауылы
1.	Травянка

VII	Белоусов ауылдық округі Белоусов ауылы
1.	Гагарин
2.	Ленин
3.	Молодежная
4.	Советов
5.	Степная
6.	Энгельс
VIII	Белоусов ауылдық округі Ольховка аулы
1.	Ольховка
IX	Белоусов ауылдық округі Тимирязев аулы
1.	Кубан
2.	Ленинград
3.	Мир
4.	Новый
5.	Степной
6.	Целинный
7.	Школьная
8.	Школьников тұйық көшесі
9.	Юбилейный
10.	Южный
11.	Донецкая
X	Белоусов ауылдық округі Ольгино ауылы
1.	Гагарин
2.	Ленин
3.	Молодежная
4.	Советов

5.	Степная
6.	Энгельс
XI	Новопокров ауылдық округі Новопокров ауылы
1.	Индустриальный
2.	Новоселов
3.	Советов
4.	Школьный
5.	Южный
XII	Новопокров ауылдық округі Галицк аулы
1.	Советов
2.	Интернациональная
3.	Карл Маркса
4.	Ленина
5.	Мира
6.	Школьный
7.	Первомайский
8.	Космонавтов
XIII	Равнополь ауылдық округі Равнополь ауылы
1.	Восточная
2.	Дружбы народов
3.	Ипподромная
4.	Крупской
5.	Солдатская
6.	Ленина
XIV	Равнополь ауылдық округі Константинов аулы
1.	50 лет Колхоза

2.	70 лет Константиновке
3.	Гагарина
4.	Геринга
5.	Карл Маркса
6.	Калинина
7.	Ленина
8.	Мира
9.	Молодежный
10.	Музейная
11.	Октябрьская
12.	Тельмана
13.	Титова
14.	Целинная
15.	Энгельса
16.	Юбилейная
17.	Южный проезд
XV	Таволжан аулдық округі Таволжан ауылы
1.	Вокзал
2.	Восточный
3.	Восточный тұйық көшесі
4.	Гагарин
5.	Гагарин тұйық көшесі
6.	Комсомол
7.	Кооперативный
8.	Мира
9.	Новая жизнь
10.	Советов тұйық көшесі
11.	Чапаев
12.	Чапаев тұйық көшесі

13.	Школьный
14.	Школьный тұйық көшесі
XVI	Лозов ауылдық округі Лозов ауылы
1.	Береговая
2.	Гагарина
3.	Мира
4.	Новосельская
5.	Октябрьская
6.	Победы
7.	Почтовая
8.	Садовая
9.	Северный тұйық көшесі
10.	Советская
11.	Целинная
12.	Школьный
13.	Южный тұйық көшесі
14.	Восточная тұйық көшесі
XVII	Лозов ауылдық округі Екатеринаславка аулы
1.	Вторая
2.	Первая
XVIII	Надаров ауылдық округі Надаров ауылы
1.	Ленина
2.	Мира
3.	Московская
4.	Степная
5.	Степная тұйық көшесі

XIX	Надаров ауылдық округі Вознесен аулы
1.	Гагарин
2.	Победа
3.	Садовый
XXI	Қаратай аулы
1.	Кузнецкий
2.	Молдавский
3.	Молодежный
4.	Октябрьский
5.	Степной
6.	Целинная
7.	Школьный
XXII	Богатырь аулы
1.	Мир
2.	Молодежный
3.	Набережный
4.	Озерный
5.	Пугачев
6.	Садовый
7.	Советтер

ҚОСЫМША 9

ШАРБАҚТЫ АУДАНЫ БОЙЫНША ИДЕОЛОГИЯЛЫҚ ТҰРҒЫДАН ЕСКІРГЕН КӨШЕ АТАУЛАРЫНЫҢ ТІЗІМІ

№	Көше атауы
I	Александровка ауылдық округі Александровка ауылы
1.	Клепиков

2.	Молодежный
II	Александровка ауылдық округі Жаңа-ауыл ауылы
1.	Лесная
2.	Молодежный
III	Алексеевка ауылдық округі Алексеевка ауылы
1.	Больничный переулок
2.	Кавказская
3.	Мира
4.	Молодежный
5.	Первомайская
6.	Садовый
7.	Северный
8.	
IV	Алексеевка ауылдық округі Николаевка ауылы
1.	Северный
2.	Южный
V	Алексеевка ауылдық округі Құрқамыс станциясы
1.	Вокзальная
2.	Железнодорожная
3.	Заготзерновская
4.	Мельничная
VI	Алексеевка ауылдық округі Бөріктал ауылы
1.	Дзержинский
2.	Комсомольская
3.	Ленин
4.	Маш.двор

5.	Мира
VII	Алексеевка ауылдық округі Назаровка ауылы
1.	Комсомольская
2.	Ленин
3.	Садовая
VIII	Алексеевка ауылдық округі Кахновка ауылы
1.	Западная
IX	Алексеевка ауылдық округі Кахновка ауылы
1.	1 май
2.	50 лет Октября
3.	8 март
X	Гагарина переулок
1.	Ленин
2.	Совхозная
3.	Спенная
4.	Южная
XI	Жылы-Бұлақ ауылдық округі Жылы-Бұлақ ауылы
1.	Степная
XII	Сынтас ауылдық округі Богодаровка ауылы
1.	Молодежная
2.	Победа
3.	Центральная
4.	Школьная
XIII	Сынтас ауылдық округі Аникино ауылы
1.	Мира

XIV	Сынтас ауылдық округі Сынтас ауылы
1.	Калинин
2.	Ленин
3.	Мичурин
4.	Северный
5.	Южная
XV	Татьяновка ауылдық округі Сахновка ауылы
1.	60 лет Октября
2.	Гагарина
3.	Ленин
4.	Молодежная
5.	Новосельская
6.	Октябрьская
7.	Степная
8.	Строительная
9.	Школьная
XVI	Татьяновка ауылдық округі Марьяновка ауылы
1.	Ленин
2.	Молодежная
3.	Степная
XVII	Татьяновка ауылдық округі Татьяновка ауылы
1.	Мира
2.	Молодежный
3.	Северный
4.	Южный

XVIII	Татьяновка ауылдық округі Малиновка ауылы
1.	Мира
2.	Юбилейная
3.	Южный
XIX	Красиловка ауылдық округі Красиловка ауылы
1.	Ленин
2.	Мира
3.	Молодежный
4.	Южный
XX	Орловка ауылдық округі Орловка ауылы
1.	1 май
2.	Восточная
3.	Западная
4.	Мира
5.	Молодежная
6.	Новая
7.	Победа
8.	Северная
9.	Школьная
XXI	Сосновка ауылдық округі Сосновка ауылы
1.	1 май
2.	50 лет Каз ССР
3.	Ворошилов
4.	Восточная
5.	Гагарин
6.	Детсадовская

7.	Колхозная
8.	Ленин
9.	Молодежная
10.	Советов
11.	Цюрупа
XXII	Сосновка ауылдық округі Сретенка ауылы
1.	Ленин
2.	Ворошилов
XXIII	Сосновка ауылдық округі Софиевка ауылы
1.	Ленин
2.	Победы
XXIV	Сосновка ауылдық округі Заборовка ауылы
1.	Ленин
XXV	Хмельницкий ауылдық округі Хмельницкий ауылы
1.	Восточная
2.	Гагарина
3.	Западная
4.	Испытателей
5.	Киевская
6.	Ленина
7.	Ленинградская
8.	Мира
9.	Молодежная
10.	Москоленко
11.	Московская
12.	Новоселов қиылыс

13.	Октябрьская
14.	Советов
15.	Советских воинов
16.	Степный
17.	Целинный
XXVI	Хмельницкий ауылдық округі Маралды станциясы
1.	Возальная
2.	Железнодорожная
3.	Интернациональный
4.	Казарма
5.	Мира
6.	Южная
XXVII	Чигириновка ауылдық округі Чигириновка ауылы
1.	Ленин
2.	Молодежный
3.	Советов
4.	Терешкова
5.	Целинный
XXVIII	Чигириновка ауылдық округі Есілбай ауылы
1.	Школьная
XXIX	Шалдай ауылдық округі Шалдай ауылы
1.	1 май
2.	Боровая
3.	Заводская
4.	Ленина
5.	Лесная

6.	Мира
7.	Октябрьская
8.	Победа
9.	Садовая
XXX	Шарбақты ауылдық округі Шарбақты ауылы
1.	1 Май
2.	1 Микрорайон
3.	2 Микрорайон
4.	3 микрорайон
5.	25 лет октября
6.	3 сентябрь
7.	50 лет КазССР
8.	521 КМ
9.	79 КМ
10.	8 марта
11.	8 съезд советов
12.	9 май
13.	Автомобилисттер
14.	Веткомплекс
15.	Вокзальная
16.	Восходная
17.	Гагарин
18.	Гигант
19.	Заводская
20.	Западная
21.	Ленин
22.	Лесная
23.	Мира
24.	Молодежная

25.	Школьный переулок
26.	Энергетиктер
27.	Энтузиасттар
28.	Южная

ҚОСЫМША 10

ТАРИХИ ЖЕР-СУ АТАУЛАРЫ

(ҚР БҒМ ҒК Мемлекет тарихы институты және өзге қоғамдық-гуманитарлық институттар ұсынымдары негізінде)

1. Ұлы дала Елі – Қазақстан Республикасының Тұңғыш Президенті Н.Ә.Назарбаев ұсынған атау. Бұл атауға қазақ халқының ғасырлар бойы қалыптасқан материалдық және рухани құндылықтарының, этномәдени жүйесінің тарихи және табиғи тұрпаты ұғымы енеді;

2. Мәңгілік Ел – Қазақстан Республикасының Тұңғыш Президенті Н.Ә.Назарбаевтың «Қазақстан жолы - 2050: бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ» атты Жолдауында ұсынылған қазақ елінің ұлттық идеясы;

3. Нұрлы жол – Қазақстанның жаңа кезеңде мақсатты даму бағдарламасы. Бұл бағдарламада еліміздің экономикалық және әлеуметтік қарқынды дамуының негізгі бағыттары айқындалған.

4. Қазақстан – Қазақстан Республикасының балама байырғы атауы. «Қазақстан» ұғымы атамекен, туған жер, Отан ұғымдарымен тікелей байланысты.

5. Тәуелсіздік – әр халықтың дербес мемлекет ретінде өмір сүруі. Қазақстан Республикасында бұл ұғым елдің саяси дербестігінің, қазақ халқының мемлекет құрушы ұлт ретіндегі азаттығының, еркін дамуының символы ретінде қолданылады.

6. Астана – Қазақстан Республикасының астанасы. Еліміздегі аса ірі мәдени, экономикалық, ғылыми орталық. Бұл атау қазақ елі тәуелсіздігі мен жаңа кезеңде дамуының символы ретінде қолданылады.

7. Алтын Орда – қазіргі Қазақстан Республикасының және оған іргелес территорияларда 1243-1503 жылдары өмір сүрген аса ірі мемлекет атауы. XV ғасырдың ортасында құрылған Қазақ хандығы осы мемлекеттің тікелей мұрагері саналады;

8. Сарыарқа – Қазақстанның ірі физикалық-географиялық және табиғи-тарихи аймағының бірі. Оның құрамына қазіргі Ақмола, Қарағанды, Солтүстік Қазақстан, Қостанай, Шығыс Қазақстан облыстарының территориясы енеді. «Арқа» ұғымымен бірге бұл атау әдебиетте туған жер, атамекен мағыналарында кеңінен қолданылады.

9. Сауран – Оңтүстік Қазақстан облысы Түркістан қаласынан солтүстік-батысқа қарай 35 шақырым жерде орналасқан орта ғасырлық қала. Қала туралы деректер X ғасырдағы еңбектерде кездеседі. Зерттеу жұмыстары қаланың VII-XVIII ғасырларда өмір сүргенін дәлелдейді. Қала кезінде Ақ Орданың астанасы болған. Тарихта «Ақтабан шұбырынды» оқиғасы кезінен «Сауран айналған» деген атау қалған.

10. Сарайшық – Атырау қаласының солтүстігінен 50 шақырым жерде Жайық өзенінің бойында орналасқан орта ғасырлық қала. Зерттеу жұмыстары қаланың XI-XVI ғасырларда өмір сүргенін дәлелдейді. Қала Алтын Орданың аса ірі сауда және экономикалық орталығы болған.

11. Сығанақ – Қызылорда облысы Жаңақорған ауданы Төменарық теміржол стансасынан 10 шақырым жерде орналасқан орта ғасырлық қала. Зерттеу жұмыстары қаланың VI-XVIII ғасырларда өмір сүргенін дәлелдейді. Ақ Орданың астанасы болған;

12. Түркістан – тарихи-географиялық ұғым. Бұл ұғымға Орта Азиядағы түркі халықтары мекендеген аймақтар енеді. Атау VI-VIII ғасырлардағы еңбектерден белгілі. Оны кейде «Түркістан өлкесі» деп те атайды. Сонымен бірге ол Оңтүстік Қазақстан облысындағы тарихи қаланың да атауы. Түркі әлемінде Түркістан қаласындағы Қожа Ахмет Иассауи кесенесі түркі халықтарының қасиетті орны болып саналады. Қала Қазақ хандығының астанасы болған.

13. Тұран – Түркістан өлкесінің көне атауы. Бұл атау ежелгі және орта ғасырлардағы зерттеулерде кездеседі. Қазіргі кезеңде бұл атау көркем шығармаларда қолданылып жүр.

14. Ұлытау – Сарыарқаның оңтүстік-батыс бетінде орналасқан тау. Қазақ жеріндегі қасиетті орындардың бірі. Ұлытау төңірегінде Түркі қағандығы дәуірінің белгілері – тас мүсіндер көптеп сақталған. Қазақ хандығы тұсында осында хан ордасы болған.

15. Алаш – қазақ халқының байырғы атауы. Мағынасы – елдік, бірлік, айбын деген ұғымдарды жинақтайды. Халқымызда «Алаш» сөзіне байланысты тұрақты сөздер ежелден айтылып келеді. Бұл атау сонымен бірге XX ғасыр басындағы ұлт-азаттық қозғалысының да атауы.

16. Ақмола – Орталық Қазақстандағы тарихи өңір және қазіргі Астана қаласының бұрынғы атауы. XIX ғасырда құрылған Ақмола облысына қазіргі Ақмола, Солтүстік Қазақстан және Ресейдің Омбы облысының кейбір аудандары кірген.

17. Алматы – Қазақстандағы ең ірі қала. 1929 жылдан 1936 жылға дейін ҚазАКСР-нің, 1936 жылдан 1991 жылға дейін ҚазКСР-нің және 1991 жылдан 1997 жылға дейін Қазақстан Республикасының астанасы. Еліміздегі мәдени, экономикалық және ғылыми орталық.

18. Алакөл – Қазақстанның Шығысындағы ірі көл. Алакөлге 15-тен астам үлкенді-кішілі өзендер құяды. Жағалауында демалыс және емделу мекемелері орналасқан еліміздегі халық көп баратын туристік нысандардың бірі.

19. Алатау – Қазақстанның оңтүстігі мен оңтүстік-шығысындағы тау жүйесі. Бұл тау жүйесінің құрамына Күнгей Алатауы, Талас Алатауы, Қырғыз Алатауы, Жетісу Алатауы, Іле Алатауы енеді.

20. Алтай – Азия құрлығының орта тұсындағы тау жүйесі. Түркі халықтарының тарихи мекені. Қазақ ұғымында «Алтай» қасиетті өңір болып саналады.

21. Ақмешіт – Қазақ АКСР-інің алғашқы астанасы, қазіргі Қызылорда қаласының бұрынғы тарихи атауы.

22. Аңырақай – қазақ халқының жоңғар басқыншылығына қарсы азаттық соғысына бетбұрыс жасаған 1729 жылғы ең ірі шайқастың атауы. Бұл тарихи атау Жамбыл облысы Шу ауданындағы Аңырақай тау сілемінің атауымен тікелей байланысты.

23. Арал – Қазақстанның оңтүстік-батысындағы ірі көл. XX ғасыр-

дағы техногендік ықпалдардың әсерінен қазір бірнеше бөлікті құрайды. Арал маңайы түркі халықтарының байырғы мекендерінің бірі.

24. Алтынемел – Жетісу өңіріндегі тарихи мекен. Алматы облысының Кербұлақ ауданында орналасқан. Мұнда «Алтынемел» ұлттық табиғи саябағы және Шоқан Уәлихановтың тарихи-мемориалдық мұражайы бар.

25. Аягөз – Шығыс Қазақстандағы Үлкен Аягөз және Кіші Аягөз өзендерінің қосылуынан ортақ атауға ие болған ірі өзен, аудан, қала атауы. Аягөз өңірі еліміздегі тарихи өңірлердің бірі.

26. Орбұлақ – қазақ халқының жоңғар шапқыншылығына қарсы азаттық соғысындағы ірі жеңісінің атауы. Бұл шайқастың болған жері жөнінде әр түрлі пікірлер бар. Олардың көбінде шайқас Қазақстан мен Қырғызстанның шекаралас жерінде болды делінеді.

27. Мұғалжар – Қазақстанның батысындағы тау сілемі, мұнда көне дәуірдегі тарихи кешендер, ескерткіштер «Мұғалжар» ескерткіштері атауымен сақталған.

28. Мұзтау – Алтай тауларының ең биік жоталарының бірі, Қазақстан, Ресей, Қытай және Монғолияның шекаралары ұштасатын, кей аңыздарда «жер кіндігі» саналатын мекен.

29. Байқоңыр – әлемге әйгілі, адамзат баласы тұңғыш рет космосқа ұшқан ғарыш айлағы. Ол Қызылорда облысының Қармақшы ауданында орналасқан.

30. Баянауыл - Орталық Қазақстандағы ұлттық табиғат паркінің, ауданның, елдімекеннің атауы. Павлодар облысының Баянауыл ауданында орналасқан.

31. Бұқтырма – Қазақстанның Шығысындағы өзеннің, еліміздегі ең ірі су қоймасының атауы. Олар Шығыс Қазақстан облысының Қатонқарағай, Тарбағатай, Зайсан, Көкпекті аудандарында орналасқан.

32. Берел – Алтайдың Қазақстан беткейінен табылған сақ дәуіріндегі адамдар тұрағының атауы. Шығыс Қазақстан облысы Қатонқарағай ауданында орналасқан.

33. Бурабай – Орталық Қазақстандағы ұлттық табиғат паркінің, көлдің, елді мекеннің, ауданның атауы. Бұл атау көптеген әдеби және музыкалық шығармаларда кездеседі. Бурабайда халықаралық,

республикалық маңызы бар емдеу-сауықтыру және демалыс орындары орналасқан.

34. Бұланты – қазақ халқының жоңғар басқыншылығына қарсы азаттық соғысындағы 1727 жылғы ірі шайқасының атауы. Бұл оқиға Ұлытау өңіріндегі Бұланты және Білеуті өзендерінің аралығында болған.

35. Балқаш – Қазақстанның оңтүстік-шығысындағы ірі көлдің, қаланың, ауданның атауы. Алматы, Қарағанды, Жамбыл, Шығыс Қазақстан облыстарының ортасында орналасқан.

36. Бозоқ – Астана қаласы маңындағы ортағасырлық қалашық. Зерттеу жұмыстары қаланың VIII-XI ғасырларда өмір сүргенін дәлелдейді.

37. Ботай – Солтүстік Қазақстан өңірінен табылған тарихи тұрақ. Ботай мәдениетінің ашылуы Қазақстанның тарихын одан әрі ұлғайтты. Өйткені ғалымдар Ботай ауылынан табылған ежелгі адамдар қонысының осыдан 5 мың жыл бұрын пайда болғанын дәлелдеп отыр. Ботай қонысы Қазақстандағы ерте дүние аймағының ең көне мекені.

38. Жанкент – Сыр бойындағы ортағасырлық көне қала орны. Сырдарияның Арал теңізіне құяр тұсында орналасқан бұл қала XX-XI ғасырларда Оғыз мемлекеттік бірлестігі билеушілерінің қысқы ордасы болған. Бұл шаһар туралы мәліметтер өз заманының көрнекті ғалымдары Жувейнидің, Несевидің және Омаридің еңбектерінде кездеседі. Түрікше Янгикент, қазақша Жанкент “Жаңа қала” деген мағынаны білдіреді.

39. Жетісу – тарихи-географиялық аймақ. Тарихи деректер мен зерттеулерде Жетісу атын құрайтын 7 өзен туралы түрліше пікір бар. Археологтар, тарихшылар мен географтар Жетісуды Солтүстік-шығыс Жетісу және Оңтүстік-батыс Жетісу деп екіге бөледі. Жетісу - ертедегі мәдениет ошақтарының бірі. Оны мекендеген тайпалар қазақ халқының тарихи қалыптасуына, мемлекеттің құрылып, нығаюына, мәдениеттің өркен жаюына зор әсерін тигізді. 1867 ж. Жетісу территориясында Жетісу облысы құрылды. Жетісу 1916 жылғы ұлт-азаттық қозғалыстың ірі ошақтарының бірі болды.

40. Жидебай – Абайдың ата қонысы, табиғи қорық. Ол тари-

хи-мәдени және әдеби-мемориалдық аймақ ретінде мемлекеттің қамқорлығына алынған. Абайдың ата қонысында ұлы ақынның 150 жылдық мерейтойы қарсаңында ұйымдастырылды. Жидебай қорығы облыстық, республикалық туристік саяхат жасайтын қасиетті орынға айналды.

41. Жерұйық – аңыз-әңгімелерде, жырларда айтылатын ұлттық санадағы халық арманының мекендік көрінісі, бұл ұғым халықтың баянды, бақуатты өмірге ұмтылысын бейнелейді. ХХІ ғасырда қазақ халқының Жерұйығы – Тәуелсіз Қазақстан. Негізгі мағынасы тәуелсіздік құндылығын ұлықтанған, ұлттар мен ұлыстар үшін құтты мекен саналатын қоныс.

42. Жайық – Қазақстанның батысындағы ірі өзен. Біздің заманымыздың IV ғасырында Жайық өзенінің алқабын ғұндар тайпасы, одан кейін печенегтер, қыпшақтар қоныстанған. Бұл өлкенің үстімен өткен керуен жолдары Еуропа мен Азия елдерінің арасындағы байланысты күшейте түскен. Жайық өңірі туралы мәліметтер Х-ХІІ ғасырлардағы араб саяхатшыларының еңбектерінде кездеседі. Жайықтың бойындағы Алтын Орданың астанасы болған Сарайшық қаласы орналасқан.

43. Жасыбай – жоңғарларға қарсы соғыста қол бастаған Жасыбай батырдың есіміне байланысты көл атауы. Ол – Павлодар облысының Баянауыл ауданында орналасқан табиғаты көркем, тұйық көл. Жасыбай, Сабындыкөл және Торайғыр көлдерінің алабы жоңғар шапқыншылығы кезінде Жасыбай батыр басқарған қазақ жасақтарының жау бетін қайтарған тарихи жерлердің бірі болған. Көл Жасыбай батыр есімімен аталған. Батырдың Жасыбай жағалауында зираты бар.

44. Ерейментау – Сарыарқаның солтүстігіндегі таулы алқап. Ақмола облысындағы аудан орталығы осы атаумен аталады. Ерейментау арқылы республикалық маңызы бар Астана-Павлодар көлік жолы өтеді.

45. Ертіс – Қазақстандағы ең ірі өзен. Ол Шыңжан Ұйғыр автономиялық ауданының және Ресейдің территорияларынан өтеді. Ертісті бойлай кеме қатынасының өтуі, сондай-ақ елді электр энергиясымен және сумен қамтамасыз етуі оның ел өміріндегі маңызын арттыра түседі.

46. Қазығұрт – тіршіліктің бастауы жайлы аңыздарға негіз

болған көне тау атауы. Аңызда топан су басылғаннан кейін Нұқ пайғамбардың кемесі осы тауға тоқтаған делінеді. Қазығұрт маңы Түрік қағанаты құрылғанда Батыс орданың орныққан жеріне айналады. Бұл таудың атауы «Қорқыт ата кітабы» мен «Оғызнамада» кездеседі. Тәуке хан мен Төле бидің жайлауы болған бұл жердің табиғаты тамаша.

47. Қапшағай – Жетісу өңіріндегі көне дәуірдің таңбалы тастары сақталған мекен. Бұл жерде бүгінде қала, кәсіптік маңызы зор бөген, су электр станциясы орналасқан. Қапшағай халықтың ең көп демалатын жерлерінің бірі болып саналады.

48. Қарқаралы – Орталық Қазақстандағы тау және ұлттық табиғи парк атауы. Тарихи деректерде тау сілемдерінің етегін ала ағып жатқан шағын өзеннің табанында орналасқан елді мекен үстінен Орта Азия мен Сібір аралығындағы ұлы керуен жолы өткен. Қарқаралы тарихы ұлы Абайдың есімімен тығыз байланысты. Әкесі Құнанбай қажы Қарқаралыда көктөбелі күмбезді мешіт салдырып өз атын ұрпақтарына мәңгілік ескерткіш қылып қалдырады.

49. Қаратау – тау жоталарының атауы. Қазақстан жерінде Қаратау деп аталатын тау, жер-су атаулары көптеп кездеседі. Еуразияның түркі тілдес халықтар қоныстанған аймақтарындағы биіктігі орташа және аласа тау жоталары жаз айларында қар жымылғысы болмауына байланысты осылай аталған. Қаратау атауы – қазақтың тарихымен, ұлттық болмысымен біте қайнасып кеткен ономастикалық нысан, халқымыздың баспанасы, қарашаңырағы іспеттес рәмізге ие.

50. Қозыбасы – 1465 жылы Қазақ хандығы құрылған мекен. Этимологиялық мағынасы қозының басындай ғана тау-төбелі жер дегенді білдіреді. Мұхаммед Хайдар Дулатидің «Тарихи Рашиди» кітабында Шу бойы мен Қозыбасы қазақ хандығының құрылған жері ретінде көрсетіледі.

51. Қойлық – ежелгі дәуірдегі Жетісудағы ең ірі қала. Бұл атау кей деректерде Қаялық (Қайлақ) түрінде де кездеседі. Қойлық «қой жайылымы» немесе «жайылымға ыңғайлы өңір» деген мағынаны білдіреді.

52. Медеу – Алматы маңайындағы әлемге әйгілі мұз айдыны. Алматы қаласынан 18 км жерде, Кіші Алматы шатқалынды орна-

ласқан. Медеу Спорт Кешені – тек спорт жарыстары үшін ғана емес, сонымен қатар қала тұрғындары мен қала қонақтарының әсем табиғат аясында демалатын орны.

53. Наурызым – Қазақстанның солтүстігіндегі табиғи қорық. Ол табиғи байлығы жағынан біртума кереметтердің қатарында. Ғалымдар бұл қорықты жайлаулы Қазақстанның табиғат кешендерінің эталоны немесе орман, жайлау және су-батпақ ландшафтарының бірегей үйлесімі деп атайды.

54. Ойыл – Жайық алабындағы өзен. Ұлы Жібек жолында орналасқан бұрынғы Көкжар, кезінде Алашорданың орталығы ретінде де жұртқа танымал болған өлке. Осы жерде алашордашылардың съезі өткен. Әйгілі Асан Қайғы бабамыздың өзі «Ойылда кеңес қылмадың» деп жырлап кеткен.

55. Оқжетпес – Бурабай көлінің жағасындағы тау, Көкшетау қыратының ең биік жері. Қазақ халқының атақты ақын-жыраулары Оқжетпесті өз шығармаларына арқау еткен. Оқжетпес тауы туралы ел арасында аңыз-әңгімелер де көп.

56. Ордабасы – қазақтың үш жүзі бас қосқан тарихи құрылтай өткізілген орын. Ол Оңтүстік Қазақстан облысындағы таулы өңір. Ордабасы тауының қойнауында 1726 жылы Орда тігіліп, қазақтың игі жақсыларының басы қосылып, жоңғар басқыншылығына қарсы күреске халықты жұмылдыру жайын ақылдасады. «Күлтөбенің басында күнде жиын» деген сөз сол заманнан қалған.

57. Отырар – Қазақстанның оңтүстігіндегі хандық дәуірдегі тарихи қала. Бұл қала 7 ғасырдың басынан белгілі. Күлтегін және Білге қағандардың құрметіне арналған көне түркі жазбаларында кездеседі. Отырар V – XV ғасырларда Арал бойындағы көшпелі тайпалармен сауда жасайтын Иран мен Орта Азиядан Сібірге, Моңғолияға және Қытайға қатынайтын сауда жолындағы маңызды қала болды. Сол кезде әлемдегі аса ірі кітапхана және көптеген мешіт-медреселер болған.

58. Созақ – Қазақ хандығы астаналарының бірі болған тарихи қала. Созақ – қазақ тарихында айрықша орны бар киелі өлке, алғаш исламның нұры төгілген қасиетті аймақ. Созақта қасиетті орындар көп. Мұнда елін елдікке ұйыстырған Қарабура әулиенің

кесенесі, Хақназар ханның кесенесі бар. Сонымен қатар бұл жерде 1930 жылы кеңестік жүйенің озбырлығына жауап ретінде Созақ көтерілісі өтеді.

59. Сайрам – Қазақстанның оңтүстігіндегі орта ғасырдағы ірі қалалардың бірі. XVI ғасырда Сайрам қазақ елінің сауда және мәдени дамуының ірі орталықтарының бірі болған. Ол ұлы ғұлама Қожа Ахмет Иассаuidің кіндік қаны тамған жер. Қаланың орны тарихи ескерткіш ретінде сақталған. “Сайрам туралы Рисала” аталатын тарихи шығармада Сайрам қаласының салынуы, қасиетті жерлердің тарихы, Қожа Ахмет Иассауи, Ибраим ата, Қарашаш ана, Ләтіп ата, Мұстафа – Құл Ата туралы мәліметтер бар.

60. Сейхүн – Сырдария өзенінің ортағасырлық тарихи атауы. Ортағасырлық мұсылман жазбаларында өзен жұмақтағы төрт өзеннің бірінің атымен «Сейхун» деп аталған. Әмудария өзені болса, «Жейхун» деп аталған, бұл жұмақтағы төрт өзеннің тағы бірінің аты. Қазақстанда жергілікті тұрғындар оны күнделікті тілде «Дария» деп атайды.

61. Семей – Алашорданың астанасы болған тарихи қала. Ол алыс-жақын елдерден келетін сауда айналымы ғана емес, ғылым мен мәдениеттің рухани орталығы болған. Ол Ертіс өзенінің екі жағасына орналасқан.

62. Сырымбет – тарихи елдімекен, «Сырымбет» тарихи-этнографиялық мұражайы орналасқан. **Сырымбет тауының бөктерін Айғаным ханшаның ауылы мекендеген.** *Сырымбет баурайындағы аңыз-ертегіге айналған Уәлихановтар қонысы өзінің қайталанбас гажайып кейімен әлі де ел-жұртты қызықтыруда.*

63. Талас – Қазақстанның оңтүстігіндегі өзен, оның бойында көне тарихи ескерткіштер сақталған. Қырғызстан мен Қазақстан жерінен өтетін өзеннің бойына бөгендер мен каналдар салынып, егін суаруға пайдаланылады.

64. Тарбағатай – Шығыс Қазақстандағы таулы жота. Бұл өңірден ерте көшпенділердің тарихынан мәлімет беретін «Алтын - оба» қорғандары табылған. Жер мен елдің тұтастығын сақтап қалған ұрпаққа ұран, халқына мақтан болған Қаракерей Қабанбай, Би Боранбай, Дәулетбай бабаларымыздың Тарбағатай өңірінің тумасы.

65. Тобыл – Қазақстанның солтүстік-батысындағы өзен. Кең жа-зық болып келген өзен жайылмасында шоқ қарағайлы орман өседі. Алабы тың және тыңайған жерлерді игерудің нәтижесінде респу-бликадағы сансалалы ауыл шаруашылық дамыған басты астықты өңірге айналды. Қойнауынан темір кентасы, көмір асбест қорлары анықталды.

66. Торғай – тарихи-мәдени өңір. Торғай қаласы – ұлы даланың төсіне таққан алқасы, тарихтың алтын сандығы іспеттес. Торғай - Тайга мен Тұран өлкесінің ортасында жатқан кең де көлемді қазалы кең байтақ жер. Торғай – төрт ұғым, яғни Торғай елі, Торғай ойпаты, Торғай қыраты, Торғай қақпасы. Торғай тарихы тым көне. Ел та-рихына қатынасты көптеген оқиғалар осы өңірде өткен.

67. Үстірт – Маңғыстау түбегіндегі қыратты аймақ. Маңғыстау таулы үстірті және Тауқыр Тұран эпигерциндік платформасының шеткі аймағының қатпарлы негіздерінің көтерілуі нәтижесінде түзілген Мезокайназойдың жабын қабаты болып табылады. Қат-парлы негіздің тау жыныстары Маңғыстау таулы үстіртінің орталық бөлігі Қаратау мен оның оңтүстік шығысындағы Тауқыр жүйесіне кіретін Қызылқияда жер бетіне шығып жатыр.

68. Іле - Жетісудағы ең ірі өзен. Өзенді бойлай орналасқан елдіме-кен Іле ауданы деп аталады. Ауданда суармалы егін шаруашылығы дамыған. Іле ауданы экономикалық – әлеуметтік жағынан облыс-тағы іргелі де ірі ауданның бірі.

69. Хантау – Жамбыл облысы, Мойынқұм ауданына қарасты тау-дың атауы, осы өңірде Қазақ хандығы құрылған. 1465 жылы Жәнібек пен Керей қазақ хандығының туын дәл осы Хантауда тіккен. Сол себепті оны тарихшылар қазақ хандығының алғашқы астанасы деп атап жүр.

70. Шыңғыстау – Сарыарқаның шығыс бөлігіндегі тау жота-сы, тарихи өңір. Шыңғыстау тарихы көптеген әдеби шығармаларға арқау болған. Таулы Алтай мен Сарыарқа сияқты дамыған екі өрке-ниеттің арасында орналасқан мекеннің тарихи маңызы зор.

МАЗМҰНЫ

АЛҒЫСӨЗ.....	3
ПАВЛОДАР ҚАЛАСЫ.....	6
АҚСУ ҚАЛАСЫ.....	12
ЕКІБАСТҰЗ ҚАЛАСЫ.....	13
ЖЕЛЕЗИН АУДАНЫ.....	14
ЕРТІС АУДАНЫ.....	16
КАЧИР АУДАНЫ.....	18
ПАВЛОДАР АУДАНЫ.....	19
УСПЕН АУДАНЫ.....	21
ШАРБАҚТЫ АУДАНЫ.....	23
ҚОРЫТЫНДЫ.....	25
ДЕРЕККӨЗ.....	51
ҚОСЫМШАЛАР	
Қосымша 1. Павлодар қаласындағы идеологиялық тұрғыдан ескірген көше атауларының тізімі.....	52
Қосымша 2. Ақсу қаласындағы идеологиялық тұрғыдан ескірген көше атауларының тізімі.....	59
Қосымша 3. Екібастұз қаласындағы идеологиялық тұрғыдан ескірген көше атауларының тізімі.....	65
Қосымша 4. Железин ауданына қарасты ауылдық округтердегі идеологиялық тұрғыдан ескірген көше атауларының тізімі.....	73
Қосымша 5. Ертіс ауданына қарасты ауылдық округтердегі идеологиялық тұрғыдан ескірген көше атауларының тізімі.....	82
Қосымша 6. Качир ауданына қарасты ауылдық округтердегі идеологиялық тұрғыдан ескірген көше атауларының тізімі.....	87
Қосымша 7. Павлодар ауданына қарасты ауылдық округтердегі идеологиялық тұрғыдан ескірген көше атауларының тізімі.....	95
Қосымша 8. Успен ауданына қарасты ауылдық округтердегі идеологиялық тұрғыдан ескірген көше атауларының тізімі.....	103
Қосымша 9. Шарбақты ауданына қарасты ауылдық округтердегі идеологиялық тұрғыдан ескірген көше атауларының тізімі.....	109
Қосымша 10. Тарихи жер-су атаулары.....	117

ПАВЛОДАР ОБЛЫСЫНЫҢ ТАРИХИ ЖӘНЕ ҚАЗІРГІ АТАУЛАРЫ

Корректоры: Д. Жарылғасын
Тех.редакторы: М. Шіменбаева
Компьютерде беттеген: С. Баубекова

Редакцияның мекенжайы:

Қазақстан Республикасы
010000, Астана қаласы,
Сауран көшесі, 7а.
Тел. / факс: 8 (7172) 43-83-97
tilortalyk@mail.ru

Терілуге берілген күні 25.09.2017 ж.
Басуға қол қойылған күні 02.10.2017 ж.
Пішімі 60x84/1.16. Шартты баспа табағы 7,0.
Таралымы 250 дана.

Тапсырыс берушінің файлдарынан Қазақстан Республикасы
«Бүркіт ПРИНТ» ЖШС-де басылды.
010000, Астана қаласы, Д. Қонаев көшесі, 12/1.